

Ingrado

OMDAT LEREN WERKT!

45

magazine

december 2021

Regionale
samenwerking

Recht op onderwijs
en het lerarentekort

10 vragen aan
Marjolein Moorman

Annelie

twee jaar later

‘Ik kan het wél!’

Leergang Leerplicht/RMC

Module 1: Wet- en regelgeving, start 5 september 2022

Module 2: Het netwerk in beeld, start 13 januari 2022

Module 3: Methodisch handelen, start 7 april 2022

De modules kunnen in willekeurige volgorde worden gevolgd.
Wanneer je alle onderdelen van de Leergang met een voldoende resultaat hebt afgesloten ontvang je een diploma.

Leerplicht basisopleiding

start 14 maart 2022

BOA PHB Domein III

diverse data in voorjaar 2022
module 1 en 2 ook als zelfstudie te volgen

▶ spv.nu

*Ingrado
Kijkt breed
naar wat er
nodig is'*

Verbinding

Een echt decembernummer vind ik dit. Vol achtergronden en diepgang. Over wat het lerarentekort betekent voor het recht op onderwijs en ontwikkeling. Kunnen we dat nog wel waarmaken? Een boeiend gesprek daarover tussen Freddy Weima, voorzitter van de PO-Raad, en Joke Middelbeek die jarenlang bestuurder was in het primair onderwijs.

Over wat er aan de hand is met de psychische gesteldheid van onze jongeren en wat het antwoord van onderwijs en RMC daarop moet zijn. Over nut en noodzaak van een moreel kompas of beroepscode voor leerplicht- en RMC-professionals. Hoe kan die helpen uitleggen waarom je de beslissingen neemt die je neemt? Over hoe kinderopvang en onderwijs in Middelburg de handen ineensloegen en een prachtplan maakten voor de besteding van de NPO-gelden. En natuurlijk over Annelie die vier jaar thuiszat en twee jaar geleden startte op trajectvoorziening Het Tij. En nu met trots kan zeggen 'Ik kan het wél!'. Verbinding is in veel verhalen het sleutelwoord.

Ik denk dat we met dit nummer weer laten zien waar we voor staan. Dat onze missie breed is en dat Ingrado breed kijkt naar wat er nodig is om het recht op onderwijs en ontwikkeling te beschermen. En vooral ook naar wie er nodig zijn, want dit recht

bescherm je alleen samen. Laat je in dat kader inspireren door het verhaal over Jongerenpunt070 waarbinnen in Den Haag intensief wordt samengewerkt voor jongeren die vragen hebben of vastlopen op verschillende leefgebieden. En laat je meenemen in een gesprek tussen drie RMC-coördinatoren uit regio Noord. Zij vertellen over de meerwaarde van hun overleg, over wat ze van elkaar leren en overnemen en over de toenemende verbindingen in hun regio's.

Kortom; ga lekker zitten en lees. En bewaar dit magazine, want dit zou zomaar een nummer kunnen zijn dat je straks bij de kerstboom nog eens herleest.

Veel leesplezier.

Carry Roozmond
bestuurder Ingrado

Colofon

Ingrado magazine

#45, december 2021

Ingrado Magazine verschijnt drie keer per jaar. Voor alle professionals die staan voor het recht op onderwijs en ontwikkeling. Vol achtergronden, praktijkverhalen en inspiratie.

Tekst

Susan de Boer, Anneke Flikweert, René Halberstadt, Selma Hulst, Menno Kouveld, Yolante van der Ree, Marga de Weerd

Hoofdredactie

Yolante van der Ree

Coverfotografie

Henk Boudewijns

Illustraties

Welmoot de Graaf

Ontwerp en opmaak

DDK, Utrecht

Druk

Badoux, Houten

Redactieadres

Ingrado
Hofplein 20
3032 AC Rotterdam
T 085 049 51 70
info@ingrado.nl
www.ingrado.nl

Als u teksten uit deze uitgave wilt overnemen, neem dan contact op met de redactie van Ingrado Magazine via info@ingrado.nl.

Deze publicatie werd mede mogelijk gemaakt door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Ingrado in beeld

Ingrado staat voor het recht op onderwijs en ontwikkeling van alle kinderen en jongeren. Zoeken naar verbinding en samen sterk staan voor jongeren.

Inhoud

Moreel kompas

Wat is professioneel gedrag in deze situatie? En hoe onderbouw je die keuze? Een moreel kompas kan helpen.

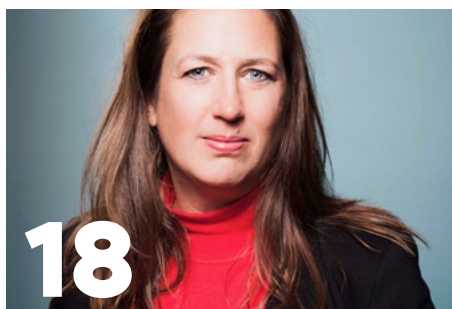
'Ik kan het wél!'

Trajectvoorziening Het Tij bestaat twee jaar. De eerste leerlingen - voormalige thuiszitters - zijn uitgestroomd. Hoe gaat het met Annelie, leerling van het eerste uur?

Regionale samenwerking

Wat is de meerwaarde van een regionaal RMC-overleg? Drie RMC-coördinatoren vertellen wat zij met elkaar delen.

10 vragen aan ...

Marjolein Moorman, wethouder onderwijs, armoede en inburgering in Amsterdam. 'Wat is de meerwaarde van leerplicht in het sociaal domein?'

Psychisch kwetsbare jongeren

Sinds corona lijken meer jongeren psychisch in de problemen te komen. Wat is er aan de hand en wat is er nodig?

Recht op onderwijs en ontwikkeling onder druk

Freddy Weima en Joke Middelbeek in gesprek over het lerarentekort en het recht op onderwijs en ontwikkeling

Onderwijs + kinderopvang = GO!

In Middelburg slaan kinderopvang en onderwijs de handen ineen bij de besteding van de NPO-gelden

Jongerenpunt070

In Den Haag werken verschillende disciplines samen aan het wegnemen van obstakels voor jongeren.

En verder...

- 9** **Vraag & antwoord**
Veelgestelde vragen en de antwoorden
- 24** **Onderzoek en theorie**
De berekenende spijbelaar
- 27** **Onderzoek in de schijnwerper**
- 38** **Tot slot**

Moreel kompas

Op zoek naar gedeelde grond

Als leerplichtambtenaar of RMC-consulent kom je met enige regelmaat voor de keuze te staan: de wet handhaven naar de letter of trouw blijven aan je missie? Wat draagt het beste bij aan de ontwikkeling van een jongere? Wat is professioneel gedrag in deze situatie? En hoe onderbouw je die keuze? Ingrado gaat de komende tijd samen met haar leden onderzoeken of een 'moreel kompas' kan helpen antwoorden te vinden op deze en andere vragen.

'Wat is professioneel gedrag in deze situatie?'

In veel gevallen bieden de Leerplichtwet en de Wet (verlengde) kwalificatieplicht uitstekende handvatten om te garanderen dat iedere jongere de kans krijgt zich optimaal te ontwikkelen. Een diploma biedt nog altijd de meeste kans op een volwaardige deelname aan de maatschappij. De wetten en de werkwijze van leerplicht en RMC zijn erop gericht zoveel mogelijk jongeren in staat te stellen die startkwalificatie te behalen. Maar de weg daarnaartoe kan vol obstakels zijn en is zeker niet voor alle jongeren hetzelfde. Hoe doe je wat goed is voor de individuele jongere?

Selma Hulst en Ans Machielse zien als projectleiders bij het kenniscentrum van Ingrado veel vragen binnenkomen die gaan over het maken van 'de juiste keuze' in een specifieke situatie. Hulst: 'Regelmatig belanden leerplichtambtenaren of RMC-consulenten in grijs gebied. Er zit altijd een verhaal achter een verzuimmelding of schooluitval. Wat doe je met dat verhaal? Daar gaan waarden een rol spelen, ethiek. Hoe ga je daar als professional mee om?'

Kwaliteitsregister en beroepscode

Sinds januari 2021 is het voor leden van Ingrado mogelijk zich te registreren in het register KRSD. Dit kwaliteitsregister voor alle professionals binnen het publieke sociaal domein, sluit goed aan bij de ambitie van Ingrado om professionaliteit te

bevorderen. Bij het register hoort ook een beroepscode. Iedereen die zich registreert moet daar kennis van nemen. Maar die beroepscode geldt voor het gehele sociaal domein en is behoorlijk algemeen. Terwijl een beroepscode in de basis wel een mooi hulpmiddel kan zijn bij het omgaan met dilemma's volgens Hulst en Machielse.

'Vaak neem je uiteindelijk beslissingen op basis van je eigen waarden, zelfs als je collega's hebt geconsulteerd. Maar dat mag niet leiden tot willekeur', zegt Machielse.

'Werken met een beroepscode kan helpen omdat het dan ónze manier van werken is.' Je kunt dan volgens haar beslissingen nemen op basis van gedeelde waarden, waardoor jongeren en ouders er ook op kunnen vertrouwen dat je op basis van die gedeelde waarden beslissingen neemt.' Op die manier kan het ook een mooie uitingsvorm zijn van 'trots op je vak'. Iets waar we met z'n allen achter kunnen staan.

Gedeelde visie

Voor Ingrado waren zowel de start van het nieuwe kwaliteitsregister als de ervaringen vanuit Vraag & Antwoord aanleiding om na te denken over de rol van waarden in het werk van leerplicht en RMC. Zo ontstond het idee om samen met leden te gaan nadenken over een 'moreel kompas'. Hulst: 'Een moreel kompas is minder dwingend dan een beroepscode, maar heeft

wel het goede van een beroepscode. Het is een gedeelde visie op 'goed handelen' en een kans om daar samen woorden bij te vinden.'

Maar hoe pak je dat aan, een moreel kompas? Via KRSD kwamen ze in contact met Jurja Steenmeijer. Van oorsprong is Steenmeijer maatschappelijk werker en ethicus. Ze heeft veel in de praktijk gewerkt, maar houdt zich inmiddels voornamelijk bezig met wat een beroepsvereniging doet aan 'professionalisering van professionals'. Ze heeft meerdere beroepscodes geschreven, waaronder die van sociaal werkers en uitvoerders in het sociaal domein. Het maakt haar een zeer geschikt persoon om

Wat is het verschil tussen een beroepscode en een moreel kompas?

Een beroepscode is een bundeling van kernwaarden en basale handelingsnormen, vaak vastgelegd door een vereniging: dit zijn onze manieren, daar mag je ons als beroepsgroep op afrekenen. En individuele professionals kun je er ook op aanspreken als ze zich niet aan de beroepscode houden. Een moreel kompas is breder. Het is een gezamenlijke afweging van argumenten waarom je iets doet of laat.

in een serie workshops met leden van Ingrado van gedachten te wisselen over de vraag wat 'goed werk' is.

'Medewerkers van leerplicht en RMC hebben als professional een mandaat gekregen om iets heel waardevols te beschermen', zegt Steenmeijer. 'De Leerplichtwet is op het goede gericht, namelijk dat kinderen naar school gaan om hun kansen op een goed leven te vergroten. Binnen de context van die wet moet je dus elke keer wegen, hoe kan de wet in deze situatie ten dienste staan van het recht op ontwikkeling?'

Discretionaire ruimte

Het beantwoorden van die vraag kan leiden tot een dilemma. En daarbij kiezen professionals volgens Steenmeijer verschillende strategieën. Ten eerste: de wet uitvoeren. Ten tweede: redeneren naar analogie, dat wil zeggen als een situatie lijkt op een andere situatie, dan doe je zoals toen. En ten derde: kijken naar beginselen en waarden, in andere woorden: de missie. 'Bij die laatste heb je wel een onderbouwing nodig om te kunnen

afwijken', legt Steenmeijer uit. 'En die onderbouwing vind je in beroepscode of in dit geval een moreel kompas. Je houden aan je professionele missie staat daarin centraal.'

Professionals onderscheiden zich doordat ze discretionaire ruimte hebben. Dat betekent dat je ruimte hebt om in redelijke vrijheid te besluiten of je sancties oplegt of niet. Maar die discretionaire ruimte mag niet zo vrij zijn dat een beslissing afhangt van hoe je pet staat. Een moreel kompas helpt bij het nemen van belangrijke beslissingen.

'Je hoort professionals nog wel eens zeggen: ik handel naar eer en geweten', vertelt Steenmeijer. 'Wat is dat, eer en geweten? Hoe kunnen we dat samen verder uitwerken zodat je ook een beetje zicht krijgt op wat voor onze beroepsgroep 'eer en geweten' is? Dan heb je houvast.'

Meedenken in serie workshops

'Dat uitwerken willen we met onze leden doen, want uiteindelijk dient het ons gezamenlijk belang', zegt Machielse. 'Ingrado

begeleidt het, maar het is in ieders voordeel als het er staat.' Hulst: 'We starten bij RMC, omdat we daar kunnen aanhaken op de RMC-routekaart. In de routekaart staat óók beschreven hoe je kunt handelen.

Leerplicht volgt spoedig. Daar kan worden aangesloten bij de MAS. Een van de uitgangspunten van de MAS is 'pas toe of leg uit'. Een moreel kompas geeft richting bij die uitleg.'

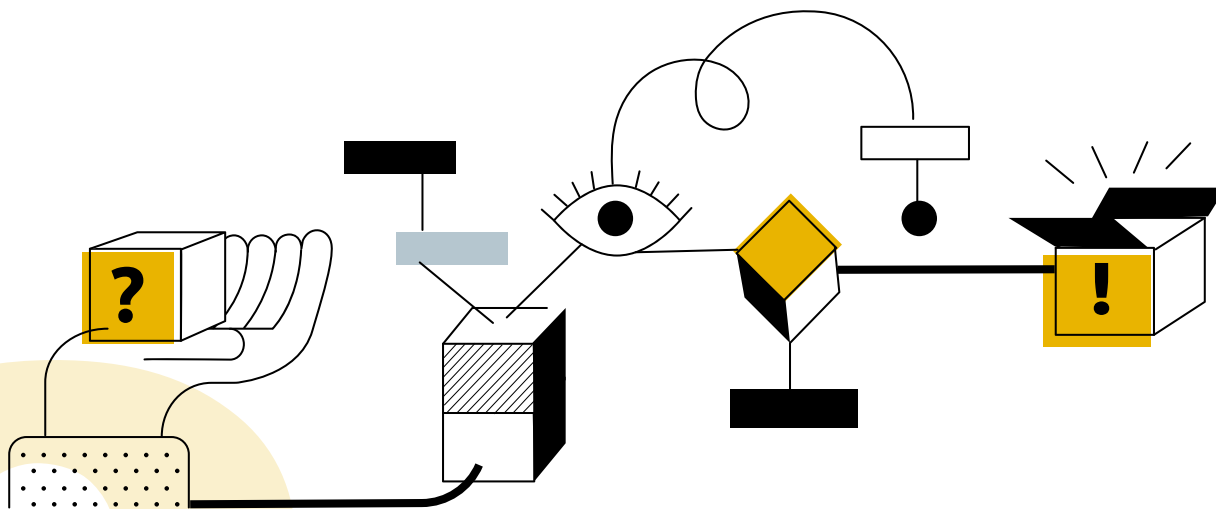
Inmiddels zijn de workshops van start gegaan. De eerste vond plaats in Utrecht. Het werd een open verkenning van gedeelde waarden. Een eerste stap richting het gezamenlijk woorden geven aan een onderbouwing. Dat een moreel kompas in de praktijk van pas kan komen, blijkt ook uit de reactie van een van de deelnemers: 'Er zijn collega's die zeggen: ik handhaaf de Leerplichtwet. Anderen zeggen: ik sta voor het recht op onderwijs. Wat is passend in een situatie en hoe ga je om met de dubbele pet van handhaver en coach?' 🍷

Over de workshop

In de workshop 'Wat is goed werk? Op zoek naar een moreel kompas' gaan we in gesprek over de ethische dimensie binnen ons werk. Staat in een specifieke situatie, dat wat er in de wet staat, nog in het licht van het recht op ontwikkeling? Hoe handel je professioneel in de vrije ruimte en hoe onderbouw je daar je keuzes?

We willen op deze manier ontdekken welke waarden en normen leidend zijn in de praktijk. Vanuit die verkenning is het mogelijk om in een volgende fase te komen tot een gedeeld ethisch kader, een moreel kompas. Wil je meedenken? Laat het ons weten via info@ingrado.nl

Vraag Antwoord

Ingrado beantwoordt veel vragen van leden. In deze rubriek belichten we de vragen die opvielen of het meest gesteld werden. En we geven het antwoord.

Corona

Nog steeds – en weer - bereiken ons dagelijks coronagerelateerde vragen. Vooral over kinderen en jongeren die thuisgehouden worden uit angst voor besmetting van een kwetsbare ouder of grootouder. In sommige situaties zitten kinderen al thuis sinds het begin van de coronacrisis. Scholen benaderen leerplicht met de vraag wat zij kunnen doen in dergelijke situaties. Zoals we al vaker hebben benadrukt, is het goede gesprek hier het enige middel. Dat zal in eerste instantie moeten plaatsvinden tussen school en ouders. De ontwikkelingskansen van het kind dienen in dit gesprek centraal te staan. Waar zijn ouders precies bang voor? Zitten zij zelf ook al die tijd al binnen? Hoe zien zij de ontwikkeling van hun kind als hij of zij niet naar school gaat? Een dergelijk gesprek leidt in veel gevallen tot een oplossing waar school en ouders mee kunnen leven. Dat moet ook het streven zijn, want handhaven draagt in deze situaties niet bij aan een oplossing.

Vrijstellingen 5 onder b

Over het niet van rechtswege ontstaan van een vrijstelling 5 onder b – overwegende bedenkingen tegen de richting van

het onderwijs – is de laatste tijd jurisprudentie ontstaan. Zo deed het Gerechtshof in Den Bosch in juni jl. uitspraak in hoger beroep. Het hof oordeelde dat ouders de overwegende bedenkingen onvoldoende concreet gemaakt hadden. Uit het vonnis: 'Met de advocaat-generaal is het hof van oordeel dat de verdachte in gemeenschappen is blijven steken door te stellen dat sprake zou zijn van geestelijke passiviteit bij de reformatorische scholen die zich bevinden op redelijke afstand van zijn woning zonder concreet te maken waaruit die geestelijke passiviteit bestaat.' Het hof oordeelde dat de opvatting van de verdachte niet alleen onvoldoende concreet maar eveneens onvoldoende zwaarwegend is, ook omdat er sprake was van een overlap tussen de overtuiging van de ouders en de reformatorische scholen. De eerdere uitspraak van de rechtbank werd vernietigd en het hof verklaart dat de verdachte de Leerplichtwet wel heeft overtreden. Het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden oordeelde in een andere zaak dat ouders wel voldoende aannemelijk hadden kunnen maken dat de bijbel onvoldoende centraal staat op de christelijke scholen die zich binnen

redelijke afstand van de woning bevinden. Ouders werden hier dus in het gelijk gesteld en de eerdere uitspraak van de rechtbank werd vernietigd. Ouders werden alsnog vrijgesproken. Bovenstaande maakt duidelijk dat bij een aanvraag voor een vrijstelling 5 onder b een gesprek met ouders noodzakelijk is. Probeer duidelijk te krijgen wat hun bezwaren zijn en of deze daadwerkelijk te maken hebben met de richting van het onderwijs en of zij voldoen aan de eis dat zij hun bezwaren voldoende concreet hebben gemaakt.

Nieuw op te richten scholen

Nu, door corona en door aangepaste regelgeving, veel nieuwe scholen opgericht worden, bereiken ons vragen over kinderen die al uitgeschreven zijn van hun oude school, terwijl de nieuwe school nog niet van start is gegaan. Formeel kan leerplicht pas handhaven als de inspectie haar onderzoek naar de nieuwe school heeft afgerond. Een leerling blijft op de oude school ingeschreven gedurende de procedure van erkenning van de nieuwe school. De oude school houdt de zorgplicht en moet in overleg met ouders en leerplicht afspraken maken over passend onderwijs.

Trajectvoorziening

Het Tij

twee jaar later

‘Ik kan het wél!’

Twee jaar geleden was ik aanwezig bij de opening van Trajectvoorziening Het Tij in Steenwijk. Bedoeld voor leerlingen met een problematische schoolloopbaan; de meesten hadden lange tijd thuisgezeten. Een van hen was Annelie, toen 14 jaar oud en sinds groep 7 niet meer naar school geweest. Nu, twee jaar later, zijn de eerste leerlingen uitgestroomd en liet de voorziening haar effectiviteit onderzoeken. Ik zocht de mensen van Het Tij opnieuw op. Zij vertellen over de successen en de uitdagingen. En we spraken Annelie.

Tekst Yolenthe van der Ree **Fotografie** Henk Boudewijns

Het team van Het Tij is onveranderd en onveranderd enthousiast en betrokken. Daar zijn ze trots op, het drietal dat ik spreek: intern begeleider Rinda Verheij, orthopedagoog Otteline Spijker en afdelingsleider en initiatiefnemer Johannes Wouda. 'Samen sterk en samen maken we het waar', dát stralen ze uit.

Maatwerk

Johannes Wouda is trots dat Het Tij uitblinkt in maatwerk. 'Dit kleine team verdiept zich in een leerling en kan samen met (vak)docenten en externe professionals echt doen wat nodig is. Daarbij wordt 'out of the box' gedacht. We laten expertise invliegen om tegemoet te komen aan de behoefte van iedere leerling. We durven ook dingen los te laten als we ontdekken dat we iets anders moeten doen dan we van plan waren. Ik ben ook trots op de wijze waarop dit team

resultaten monitort. We laten een externe onderzoeker meekijken en monitoren.'

Otteline Spijker: 'Out of the box kan ook heel klein zijn. Er was een meisje dat heel veel moeite had om naar ons toe te komen. Zij bleek echter wel een bijbaantje te hebben. In plaats van "hoe kan het nou dat je wel een baantje hebt en niet naar school kunt komen?" kun je ook zeggen "wat fantastisch dat het je lukt om dat baantje te doen. Wat heb je nodig om ook bij ons te kunnen komen?" We hebben benoemd waarom het voor haar baantje betekenisvol kan zijn om ook onderwijs te volgen. Ze bleek in haar werk tegen rekenproblemen aan te lopen en had moeite met bepaalde sociale aspecten. Toen ze doorhad dat ze dat bij ons zou kunnen leren, hebben we een rooster gemaakt waarmee haar baantje niet in gevaar kwam.'

'We durven dingen los te laten als we ontdekken dat we iets anders moeten doen'

De gemeente Steenwijkerland ondersteunt het 'out of the box-denken' van Het Tij. Als coördinator van De Toegang - waar alle aanvragen voor specialistische jeugdhulp binnenkomen - is Hennie de Weert nauw betrokken bij het traject. 'Het Tij doet het heel goed. Het gaat om jongeren die echt vastgelopen zijn, om thuiszitters. In plaats van jongeren in een systeem te zetten, kijkt Het Tij wat er nodig is en over welke kwaliteiten en krachten een jongere beschikt. "Hoe kun je het weer fijn krijgen? Dat gaan we mogelijk maken." Daar slaagt Het Tij goed in en dat is heel knap. Wij ondersteunen het denken buiten de kaders. Zo hebben we 'Jongeren in beweging' beschikbaar gesteld. Dit is een programma dat we eerder ontwikkeld hebben voor jongeren die moeite hebben met het vinden van een dagritme. Onder begeleiding van een sportdocent zijn leerlingen van Het Tij nu wekelijks actief in de sport-school. Zo werken ze aan zelfvertrouwen, weerbaarheid en motivatie en aan bewegen en gezond leven. In overleg kunnen ze na tien weken een halfjaar-abonnement op de sportschool krijgen.'

Stap voor stap

Het Tij is gericht op succeservaringen, de leerlingen hebben weinig geloof in eigen kunnen. De benadering is positief, de mentoren en docenten benadrukken wat goed gaat. Het aanbod bestaat naast algemeen vormende vakken onder meer uit sport en bewegen, consumptief, groen, modelbouw. Verheij: 'Daarvoor maken we gebruik van de voorzieningen van het praktijkonderwijs

dat in hetzelfde gebouw zit. We hebben nu een leerling die bij de afdeling 'groen' een start maakt door individueel onderwijs te volgen in de kas. Het idee is daar stap voor stap wat leerlingen uit een reguliere groep bij te voegen.'

Spijker: 'In het traject verschuift het zwaartepunt heel langzaam van hulpverlening naar onderwijs. Doordat we zorgvuldig monitoren kunnen we zien wat de stappen zijn die we gemaakt hebben. Soms zijn ze zo klein dat je ze niet ziet. Over een langere periode is het plots heel groot. En niet alles is in cijfers uit te drukken. Soms komt een thuiszitter bij ons tot de ontdekking dat onderwijs niet bij hem past en maakt hij een andere keuze voor de toekomst. Dan verlaat hij weliswaar het onderwijs, maar wel met een heel ander gevoel en met perspectief.'

Contact met een grote C

De korte lijnen en de neuzen dezelfde kant op, dat zijn volgens de betrokkenen de grootste succesfactoren van het traject. Verheij: 'Voor we starten zorgen we dat we met ouders, jongere, hulpverlening en jeugdconsulent van de gemeente heel precies afstemmen wat er nodig is en wat het maatwerkplan zal zijn. Het contact is intensief. Contact met een grote C, zeg maar.'

Spijker: 'Dat contact blijft bestaan gedurende het traject. Iedereen die betrokken is bij een jongere sluit aan bij het voortgangs-overleg dat elke vier tot zes weken gehouden wordt. We betrekken tegenwoordig ook

vakdocenten in dit overleg zodat zij weten van onze werkwijze en daarop kunnen inspelen als zij een leerling van ons in de les hebben.'

Hennie de Weert die de tien jeugdconsulenten van de gemeente aanstuurt, noemt hun rol die 'van verbindende factor tussen jeugdhulp en onderwijs. Een kind maakt deel uit van verschillende systemen dus is het belangrijk dat er samenhang is in de aanpak binnen de hulpverlening, op school en in de thuissituatie. Iedereen moet hetzelfde doel voor ogen hebben en weten waar de ander mee bezig is.'

Kerngroep

De groep die ooit aan de wieg stond van Het Tij heeft de samenwerking met ingang van het nieuwe schooljaar geïntensiveerd. Deze kerngroep bestaat uit Hennie de Weert en een beleidsmedewerker van de gemeente Steenwijkerland, Johannes Wouda, Otteline Spijker en Rinda Verheij van Het Tij en de directeur van het samenwerkingsverband. Ook de externe onderzoeker sluit aan. Verheij: 'We misten de samenwerking op beleidsniveau en die willen we met dit overleg steviger vormgeven. De uitdaging is om eenduidige taal te spreken naar jongeren en ouders zodat volstrekt helder is wat we te bieden hebben en voor wie. Hennie en ik herschrijven samen ons kaderplan waarmee we laten zien dat we vanuit onderwijs en gemeente werken vanuit één visie. Uiteindelijk hopen we dat we door de verbindingen en door ontschotting meer financiële ruimte krijgen zodat we nog flexibeler kunnen zijn naar de jongeren.'

Uitstroom

Het traject bij Het Tij duurt twee jaar. Inmiddels zijn de leerlingen van het eerste uur uitgestroomd. Verheij: 'Voor de zomervakantie hebben we afscheid genomen van zes leerlingen. Ze stroomden uit naar sociale werkvoorziening, naar dagbesteding, behandeling, praktijkonderwijs, havo en mbo.'

Spijker: 'Sommige leerlingen zijn nog niet klaar en zouden best langer willen of kunnen blijven, tot het diploma. Vakdocenten en andere betrokkenen vinden dat soms

Onderzoek

Het monitoronderzoek dat Het Tij liet uitvoeren door drs. Simone Sarphatie is in juni 2021 gepubliceerd. Het laat zien dat het traject succesvol en effectief is. Grote thema's voor het vervolg zijn het verder verduidelijken van de criteria voor in- en uitstroom en de positionering van het arrangement binnen en buiten de schoolorganisatie. Ben je geïnteresseerd in het volledige onderzoeksverslag?

Stuur een mail naar Rinda Verheij: g.h.verheij@rsgtrompmeesters.nl

*'De omgekeerde
toets:
we kijken eerst
wat er nodig is
en pas dan
wat het kost'*

jammer. Toch zijn we nog steeds blij dat we gekozen hebben voor de twee jaar als maximale duur. Het houdt ons scherp, we weten wat ons te doen staat. In twee jaar moet je voldoende hebben kunnen rammelen en schuiven. Je hebt dan de mogelijkheden en belastbaarheid in kaart gebracht. De leerling kan door, dat is de gedachte.'

Heel abrupt stopt de begeleiding vanuit Het Tij overigens niet. De overstap naar het regulier onderwijs verloopt in een tempo dat haalbaar is voor de leerling. Spijker: 'Er is een zorgvuldige opbouw, we zorgen voor een zachte landing. Er is nu een meisje dat instroomt in het regulier onderwijs, en voorlopig nog een paar dagen in de week bij ons is. Ze komt voor ondersteuning en de mentor van ons gaat mee naar gesprekken in het regulier onderwijs.' Verheij: 'Een andere leerling wilde, na een wenperiode voor de zomervakantie, het nieuwe schooljaar direct regulier starten om zonder rugzak de nieuwe situatie in te gaan. Wij houden dan wel vinger aan de pols via de ouders en na acht weken schuif ik aan voor een evaluatiegesprek. En Annelie (zie kader) draait volledig mee in het praktijkonderwijs. Dat zit in hetzelfde gebouw, dus komt ze geregeld nog even aanwaaien.'

Overbodig

Op de vraag of ze zouden willen uitbreiden, komt uit één mond het antwoord dat ze zichzelf juist overbodig willen maken. Wouda: 'We zijn gestart in de hoop dat we over zes jaar niet meer nodig zijn. Dan moet er regulier nog wel het een en ander gebeuren. Een mooie eerste stap is dat Rinda en Otteline aan het begin van het schooljaar een presentatie hebben gegeven aan de teams van praktijkonderwijs en vso. We proberen docenten bewust te maken van de eerste signalen, van waar ze op moeten letten en wat ze zelf kunnen doen. We proberen onze expertise te delen, de kennis die we hebben preventief in te zetten. Eerst in onze eigen organisatie. Dat begint te lopen.'

Voorlopig zal Het Tij nog nodig zijn, beaamt ook De Weert van de gemeente. 'En ja, het is een (arbeids)intensief traject, ook voor de gemeente, maar wij werken met 'de omgekeerde toets'. Dat betekent dat we eerst kijken wat er nodig is en pas dan wat het kost. Bij dit soort jongeren is evident dat niet doen wat nodig is, tot veel hogere kosten zal leiden op de langere termijn. Het is heel goed om aan de voorkant goed te investeren. In de eerste plaats voor de jongere, maar ook voor de samenleving.'

Het Tij

Trajectvoorziening Het Tij is een arrangement van de Stichting Voortgezet Onderwijs Steenwijkerland-Weststellingwerf en is gehuisvest op de bovenste verdieping van de afdeling vmbo/praktijkonderwijs/vso van SG Eekeringe. Het is bedoeld voor leerlingen met een problematische schoolloopbaan; de meesten hebben lange tijd thuisgezeten. Er is plek voor maximaal 10 leerlingen. De leeftijd varieert van 12 tot 18 en Het Tij bedient in de basis alle onderwijsniveaus. Zorg staat voorop, onderwijs volgt. Wel is bewust gekozen voor een schoolse setting om zo de weg terug alvast in te zetten.

In IM #39 stond het eerste artikel over Het Tij

Annelie in gesprek met Rinda Verheij

Annelie twee jaar later

'Het gaat goed', is het onmiddellijke antwoord op de vraag hoe het met haar gaat. En terwijl ze die woorden uitspreekt, heeft Annelie Hoekstra een glimlach van oor tot oor. 'Toen ik ben begonnen bij Het Tij ging het steeds een beetje beter. Ik ben gaan opbouwen en er was een stijgende lijn. In de loop van het vorige schooljaar ben ik elke week een keer gaan meedraaien met de profieldelen in het praktijkonderwijs dat in hetzelfde gebouw zit. Ik maakte kennis met koken, kas, bouw, groen en metaal en ik heb gekozen voor bouw. Eerst liep ik mee met het derde jaar en met die groep ben ik nu naar het vierde jaar gegaan.'

Zo soepel als Annelie het nu vertelt, zo makkelijk voelde het niet voor haar moeder Ageeth Hoekstra. 'Er zat bij mij zo veel angst, het was al zo vaak misgegaan, Annelie en wij hadden al zo veel teleurstellingen doorgemaakt. Ik durfde gewoon niet te vertrouwen dat het nu goed zou gaan. Wel heb ik altijd het gevoel gehad dat ze op de goede plek zat. Als het ergens ging lukken, dan was het hier. En ook al gaat het nu goed en zijn we heel blij en trots met waar Annelie nu staat; mijn angst is nog steeds niet helemaal weg.'

Ik kan het wél!

Vader Anton Hoekstra is vooral ontzettend blij. 'Het is zo hartstikke fijn dat ze een hele week naar school kan en dat ze elke dag vrolijk thuiskomt. Ze is veel minder moe en heeft veel meer zelfvertrouwen. Ze heeft een houding van "Ik kan het wél!". Dat straalt ze uit.'

Waarom het bij Het Tij wel gelukt is?

Ageeth Hoekstra: 'Het volledig ontbreken van druk. Dat is wat Annelie nodig had. Het gevoel dat alles goed was, dat er geen toetsen en testen waren.'

Annelie: 'Je wordt hier niet als anders gezien. Het voelt hier als een warm welkom. Op m'n andere scholen vonden ze me altijd raar. En ze vertelden me vooral wat ik niet kon. Hier kijken ze naar wat je wél kan, naar wat je talent is. En dan kan je

daarin verder. Ik ga nu verder in de bouw. Daar heb je natuurlijk ook taal en rekenen voor nodig, maar dan is het anders.'

'Annelie past niet in een hokje', zegt moeder Ageeth. 'Op de andere scholen en ook binnen de hulpverlening wisten ze daarom niet hoe ze haar moesten inschatten en waar ze haar moesten plaatsen. Hier bestaan geen hokjes. Ze kijken gewoon met wie ze maken hebben en maken een programma op maat.'

Ageeth Hoekstra wil benadrukken hoe ongelooflijk veel ze aan het team van Het Tij te danken hebben. 'Niet alleen voor Annelie, ook voor ons stonden ze altijd klaar. Ik heb ze ik weet niet hoe vaak gebeld als ik me weer eens ergens zorgen over maakte. En elke keer weer was er alle ruimte.'

'Hier kijken ze naar wat je wél kan, naar wat je talent is'

Regionale samenwerking

Leren van elkaar

Tekst Yolenthe van der Ree Illustratie Welmoet de Graaf

In alle regio's vindt een paar keer per jaar een regionaal RMC-overleg plaats. Deelnemers zijn de RMC-coördinatoren uit de regio, vertegenwoordigers van Ingrado, DUO en het ministerie van OCW. Om elkaar te informeren over landelijke en regionale ontwikkelingen, om ervaringen uit te wisselen en knelpunten te bespreken. Ingrado Magazine sprak met coördinatoren uit de provincies Groningen, Drenthe en Friesland. Wat delen ze met elkaar in het regionaal overleg Noord?

Wat bedoeld is als een gesprek óver het regionaal overleg, wordt direct een regionaal overleg. Zodra Philma Verwey, Linda Westendorp en Ingrid Visser elkaar in beeld zien verschijnen, gaan de tongen los.

Over actuele thema's in de regio's

Linda Westendorp (Zuidoost-Drenthe): 'De Aanpak Jeugdwerkloosheid is zeer actueel. En waar het voorheen losse onderdelen leken, komen de thema's nu meer bij elkaar. Dan bedoel ik dat er een sluitende aanpak ontstaat waarin leerplicht, RMC en Participatiewet (P-wet) samenwerken. Daar zijn we nog lang niet, maar de stappen zijn goed zichtbaar. Voorheen deden we vooral op de uitvoering heel erg hard ons best, nu begint de samenwerking ook bestuurlijk en beleidsmatig vorm te krijgen. Het hokjesdenken neemt langzaam af. Ik begin hoop te krijgen dat er ooit echt een gezamenlijke werkagenda komt. De Aanpak Jeugdwerkloosheid is hierin een van de aanjagers.'

Ingrid Visser (Friesland Noord) ziet ook in haar regio meer verbinding ontstaan tussen verschillende thema's. 'Onderwijszorgarrangementen voor kinderen die onderwijs volgen op een zorgboerderij worden in hetzelfde overleg besproken als de route arbeid voor jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt. Onderwijs, samenwerkingsverband en gemeente nemen daar gezamenlijk aan deel. Binnen het

Jongerenloket werken leerplicht, RMC en Participatiewet nauw samen.

'We zijn met het kleine managementteam van het Jongerenloket aan het kijken hoe we de verschillen dichter bij elkaar kunnen brengen. We hadden wat 'gaten' in de bezetting van mbo-leerplicht. We hebben toen breed gevraagd wie er belangstelling had. Nu zijn er vanuit de P-wet drie consultants die dat hartstikke interessant vinden. Die schuiven we nu dus tijdelijk door naar mbo-leerplicht. Op deze manier creëren we meer samenwerking. Zo hopen we straks geen onderscheid meer te maken en toe te werken naar 1 jongere en 1 contactpersoon. Dat is een proces.'

Ook in Groningen zijn de sleutelwoorden samenwerken en verbinden, vertelt Philma Verwey (Centraal en Westelijk Groningen). 'Alhoewel ik stikjaloers ben op hoe het bij Ingrid en Linda georganiseerd is. Fantastisch lijkt me dat, die verbinding met Werk en Inkomen. Ik zou graag zien dat leerplicht, RMC en Participatiewet nog meer met elkaar zouden samenwerken. Daar is bij ons helaas nog geen sprake van, we zitten ook fysiek nog mijlenver uit elkaar. Ik ben voortdurend on tour om de verbindingen te leggen. De jongerencoaches van de gemeente en onze coaches doen in feite hetzelfde werk. Alleen hebben hun jongeren een uitkering en de onze niet. We zouden veel meer kunnen samenwerken.'

'Binnen de arbeidsmarktregio werken we overigens erg goed samen. Zo is bijvoorbeeld voor de hele regio het Talentperron ingericht dat ook een verbindende rol heeft. In een indrukwekkend groot en mooi gebouw in de stad Groningen kunnen werkzoekenden op creatieve manieren hun talenten onderzoeken. Op de grond ligt een landkaart die aanleiding geeft om met elkaar in gesprek te raken: waar woon je, waar ben je geboren? Bij verschillende zuilen wordt er ingezoomd op jouw persoonlijke situatie, in een van de 'paskamers' kun je capaciteiten- en vaardigheidstests doen. Kortom; een toegankelijke en uitnodigende plek, waar wij ook heengaan met onze RMC-jongeren. Ik vraag me nog wel af of jongeren uit Delfzijl het perron ook zullen weten te vinden.'

'En in het project Binn'stad bieden we jongeren van 16 tot 27 die zijn uitgevallen vanuit regulier onderwijs elke ochtend een paar uur onderwijs. 's Middags lopen ze stage en op vrijdag gaan ze sporten. Het is een schakeltraject om jongeren zonder startkwalificatie die niks meer doen terug te leiden naar het onderwijs. Docenten van Noorderpoort en Alfacollege geven les, maar de jongeren staan daar niet ingeschreven.'

Ingrid Visser reageert enthousiast: Interessant! We zijn net gestart met het project Back to school. Dat heeft dezelfde doelgroep. Ik denk dat het fijn is voor mijn collega die hiermee bezig is om even met jou te schakelen.'

Over knelpunten

Ondanks de goede samenwerking, zijn er voldoende lastige dingen in Friesland, zegt Visser. 'Naast de reguliere middelen hebben we de NPO-gelden en middelen uit de Aanpak Jeugdwerkloosheid. Er is overal geld, hoe krijgen we dat goed bij elkaar en hoe leggen we de verbinding?' Heel herkenbaar zeggen de collega's uit Drenthe en Groningen.

'Het is heel goed om de ontwikkelingen uit de regio's te horen'

Knelpunten zijn er ook Groningen. Verwey noemt een voorbeeld: 'Om in aanmerking te komen voor de route Praktijkleren, moeten jongeren een werkplek hebben. Degene die de jongere aanmeldt, moet zorgen voor een jobcoach. Die heeft dan de regie over het traject. We willen graag alle jongeren die voor dit traject in aanmerking komen, aanmelden. Maar waar halen we al die jobcoaches vandaan?'

De regio van Westendorp werkt sinds enige tijd met integrale gebiedsgerichte clusters waar ook leerplicht en RMC deel van uitmaken. Dat heeft veel voordelen, maar zeker ook nadelen. Westendorp: 'De integrale werkwijze is super, daar zijn we heel blij mee. De gebiedsgerichte aanpak betekent echter wel dat een team de hele doelgroep bedient. Dus van schoolverzuimers tot oudere werkzoekenden. De focus van Participatie ligt sterk op uitstroom. De doelgroep van RMC is natuurlijk veel kleiner. Het is soms best lastig om je goed te positioneren in dat integrale gebiedsteam waarbinnen Participatie zoveel meer ruimte inneemt. Je moet je voorstellen dat er één RMC-medewerker is in een team van misschien tien waarvan de rest zich bezighoudt met de P-wet. Je moet RMC dan wel verdraaid goed kunnen neerzetten. Daar zit echt een belangrijke uitdaging. Anderzijds zijn alle voorzieningen die beschikbaar zijn voor de doelgroep van de Participatiewet, ook inzetbaar voor RMC en leerplicht. Daar maken we helemaal geen onderscheid meer in.'

Over het regionaal overleg

Visser organiseerde het laatste regionale overleg Noord. 'Twee keer per jaar is er een regionaal RMC-overleg. Daaraan nemen deel de RMC-coördinatoren, DUO, Ingrado en de accountmanager van OCW van de regio die het organiseert. Het laatste overleg vond plaats bij mij in Leeuwarden wat inhield dat ik de agenda maakte en het overleg voorzat. Iedereen levert input voor de agenda. Die uitwisseling vind ik echt heel prettig.

'Eerst vertelt degene die het overleg organiseert wat over de eigen regio. Ingrado, DUO en OCW geven aan wat de landelijke ontwikkelingen zijn. Soms heel praktisch, bijvoorbeeld over werkgroepen binnen DUO.'

Westendorp: 'Het is heel goed om de ontwikkelingen uit de regio's te horen. Er staat me nog een mooi voorbeeld bij van Fier (landelijk expertise- en behandelcentrum voor onder meer loverbooyproblematiek – red.)'

Visser: 'Ja, dat is mooi inderdaad. Er is voor ons als enige regio geld beschikbaar vanuit het mbo voor deze doelgroep. Het mbo gaf op ons regionaal overleg een presentatie over hoe zij het onderwijs vormgeven binnen deze instelling. Op deze manier hopen we de jongeren die bij Fier verblijven op termijn weer toe te leiden naar regulier onderwijs.'

De drie dames kunnen iedereen aanraden om dit soort overleg regelmatig te organiseren. Ga gewoon beginnen, zorg voor verbinding, luidt het devies. Ga bij elkaar zitten en wissel uit. Verwey: 'En laat elkaar mooie voorbeelden zien. Dat is ongelooflijk inspirerend.' Westendorp: 'Wissel ook uit wat niet goed gaat of wat moeizaam is. Dat is ook leerzaam.'

'Laat elkaar mooie voorbeelden zien. Dat is ongelooflijk inspirerend'

Over wat je aan elkaar kunt hebben

Verwey: 'Het helpt om te weten en te kunnen laten zien dat het in andere regio's lukt om integraal samen te werken. De wetenschap dat het kan, maakt mij sterker in mijn streven.'

De trend om de tweedelijnszorg en jongerenwerk onder te brengen in het mbo is ook uitgewisseld tussen de regio's. Wat in Friesland begon als School als werkplaats, is in Groningen nu praktijk onder de noemer School als wijk. Verwey: 'Dat is echt een belangrijk project. Hebben we mooi mogen jatten van jullie, Ingrid.'

Westendorp: 'Dat lukt hier dan weer niet goed. Ik denk dat het onderwijs terugdeinst voor het idee dat er hulpverlening de school binnenkomt. Terwijl het wel heel mooi zou zijn.'

'O', zegt Visser, 'ik weet dat er vanuit School als werkplaats nieuw promotiemateriaal is ontwikkeld. Dat zal ik even met de delen. Misschien heb je er iets aan.'

Als er nieuwe ontwikkelingen zijn, weten de dames elkaar te vinden. Westendorp: 'Bij de start van de landelijke Aanpak Jeugdwerkloosheid, heb ik direct Philma gebeld. Ik wist dat daar al van alles gebeurde. We weten elkaar makkelijk te vinden. Dat is heel fijn.'

Ook Ingrado Magazine blijkt een rol te spelen als het gaat om inspiratie en uitwisseling tussen de RMC-regio's in het land. Visser: 'Ik las in Ingrado Magazine over de inzet van combinatiefunctionarissen in de regio Arnhem (zie QR-code) die jongeren van vso en praktijkonderwijs naar een baan begeleiden. Dat vond ik zo mooi dat ik contact heb opgenomen met de mensen die in dat artikel aan het woord komen. We hebben samen met het vso het idee nu volledig uitgewerkt voor onze regio en kunnen binnenkort starten met dergelijke functionarissen. We brengen de gelden van het onderwijs, ESF-gelden en vanuit de landelijke aanpak jeugdwerkloosheid hiervoor bij elkaar.' 🍷

**10
vragen
aan...**

Marjolein Moorman

Wethouder Onderwijs, Armoede en Inburgering, gemeente Amsterdam

1 Hoe is het voor jongeren om op te groeien in Amsterdam?

'Amsterdam is een prachtige stad om op te groeien met veel scholen, een rijk en divers aanbod op het gebied van kunst en cultuur en veel voorzieningen voor jongeren zodat iedereen mee kan doen. Helaas groeien er in onze stad nog te veel kinderen op in armoede en daar moeten we met z'n allen iets aan doen. Daarom investeren wij in kansengelijkheid en bieden we ondersteuning aan wie dat nodig heeft. Gezinnen die moeite hebben zichzelf te redden ondersteunen we ruimhartig, want de dikte van de portemonnee van je ouders mag niet bepalend zijn voor je ontwikkelkansen.'

2 Wat heeft de jeugd nodig van de gemeente na deze coronaperiode?

'Een goede verbinding met school is nu extra belangrijk. Kwetsbare kinderen melden zich niet vanzelf. Die ontdek je als je echt contact maakt met leerlingen. Het lerarentekort helpt hier niet bij en ik blijf mij hard maken voor een structurele oplossing. Ook stimuleren en faciliteren we mogelijkheden voor jonge Amsterdammers om elkaar te ontmoeten bijvoorbeeld met Midzomermokum, een evenement vol leuke en leerzame activiteiten, waar kinderen en jongeren de kans krijgen om achterstanden in het onderwijs weg te werken of om zich voor te bereiden op de overstap naar het mbo.'

3 Wat zou er in het onderwijs moeten gebeuren om het aantal thuiszitters terug te dringen?

'De motivatie van jongeren om naar school te komen, zit heel erg in het contact met mensen. Daar doen ze het voor. Een leuke docent, een toffe conciërge, een geïnteresseerde mentor. Is er wat aan de hand met een leerling? Dan is het de taak van de school om dat vroegtijdig te signaleren en ouders te betrekken. Daarnaast is het absoluut noodzakelijk dat school, leerplicht en jeugdhulp nauw samenwerken. Op schoolniveau moeten de professionals elkaar vinden en iedere professional moet durven handelen.'

4 Hoe kunnen we het recht op onderwijs en ontwikkeling waarborgen nu er zo'n lerarentekort is?

'Ieder kind verdient een goede leerkracht, maar we hebben mensen te kort. We zitten in een onderwijscrisis die nog lang niet voorbij is. Met campagnes en de inzet van vakdocenten en onderwijsassistenten proberen we oplossingen te vinden. Het lukt de scholen elke keer nog net om het nodige aantal leraren in te vullen. Er zijn extra middelen, maar extra geld creëert nog geen extra mensen. Het is een structureel probleem dat vraagt om een structurele oplossing en die moet uit Den Haag komen. Als gemeente doen we alles wat we kunnen en blijven we steeds aan de alarmbel trekken.'

5 Wat kan er verbeterd worden in de preventie van schooluitval?

'Preventie begint al op de basisschool bij de eerste tekenen van verzuim. Je wilt een kind niet later als jongere weer terugzien. Er mag ook meer aandacht zijn voor jongeren waar het even niet zo lekker mee gaat. In Amsterdam hebben we daarom – naast het jongerenwerk in de wijken – vorig jaar ook jongerenwerk op 19 scholen geïntroduceerd. Jongerenwerkers kunnen jongeren ook motiveren om naar school te blijven gaan. Zij maken contact met jongeren, bouwen een vertrouwensband op en begeleiden hen bij het volwassen worden en bij lichte hulpvragen. De resultaten zijn goed. We gaan het jongerenwerk binnen scholen nu uitbreiden.'

6 Wat is volgens u de meerwaarde van de afdeling Leerplicht in het sociaal domein?

'Leerplicht heeft een enorm belangrijke signaalfunctie. Veelvuldig verzuim is vaak een signaal van problemen die spelen rond een leerling en gezin. De leerplichtambtenaar kijkt naar wat de leerling of student nodig heeft om weer naar school te kunnen en houdt dat in de gaten tot de leerling weer meedoet op school. Dit is een van de belangrijkste onderwijstaken in de gemeente.'

7 Vanuit uw achtergrond als communicatiewetenschapper en uw huidige functie als wethouder Onderwijs: hoe zou de leerplichtambtenaar zich het beste aan de buitenwereld kunnen presenteren?

'Als gesprekspartner voor leerlingen, ouders en school die het verschil kan maken voor een leerling.'

8 Hoe kan een landelijke organisatie als Ingrado ondersteunend zijn in Amsterdam?

'Als expertise- en opleidingscentrum is Ingrado belangrijk voor ons. Er is een verschuiving naar meer aandacht voor aanwezigheid in plaats van verzuim. Ingrado zet dit op de kaart en kan ons helpen dit vorm te geven. Ook is Ingrado ondersteunend in de lobby naar Den Haag.'

9 Wat zou u onze leden, leerplicht- en RMC-professionals, willen meegeven?

'Investeer in je netwerk! Neem daarin het initiatief. Als leerplichtambtenaar doe je het uiteindelijk niet alleen. Dat kan ook niet. Verzuim komt zelden alleen. Maak je partners hiervan bewust. Werk goed samen maar durf ook kritisch te zijn. Heb het lef om een school terug te geven wat je ziet of een partner te vertellen dat het anders moet. Denk en handel oplossingsgericht en maak duidelijke afspraken over regie.'

10 Welke vraag stelden we niet en zou u graag beantwoorden?

'Wat is nou mooier dan werken in het onderwijs? Je hoeft je nooit af te vragen of het zinvol is wat je de hele dag hebt gedaan. Je maakt het verschil in het leven van kinderen en jongeren. Je zorgt ervoor dat talenten tot bloei komen. Je geeft daarmee vorm aan onze toekomst. En daarom is de bijdrage van iedereen in het onderwijs onmisbaar voor ons allemaal.'

Leon van der Aa

Psychisch kwetsbare jongeren

Zowel in het onderwijs als bij leerplicht en RMC worden medewerkers geconfronteerd met jongeren van wie de ontwikkeling dreigt stil te vallen omdat ze psychisch in de knoop raken. Ruim 800.000 jongeren kampten in 2018 met psychische problematiek. En het lijkt wel of het erger wordt, verzucht menigeeen.

We spraken drie RMC-medewerkers en een schoolmaatschappelijk werker. Waar lopen zij tegenaan en wat zou volgens hen kunnen helpen? En we spraken Leon van der Aa. Hij is ervaringsdeskundig en hoopt binnenkort zijn mbo-diploma te halen. Wat heeft hem geholpen?

Het gaat om de verbinding

Leon van der Aa is 21 jaar en zit in het laatste jaar van zijn mbo-opleiding Sociaal Werk. Rimpelloos was de route naar deze eindstreep niet. Leon kampte al jong met psychische en verslavingsproblematiek. Verslaving noemt hij een chronische ziekte die bij hem gepaard ging met criminaliteit en probleemgedrag en leidde tot depressies en paranoïde denkbeelden. Zeventien was hij toen hij besloot zijn leven een andere wending te geven en zich liet opnemen in een verslavingskliniek. Nu, vijf jaar later, is hij clean en 'in herstel'. Hij heeft een nieuw, gezond lichaam en een grote droom: jongeren helpen! Hij loopt stage bij het programma GeestKracht van FNO, waar hij onder meer ondersteunt in de aanpak van het programma en met de diverse projecten meedenkt. Hij hoopt zodoende mensen bewust te maken van vooroordelen. 'Als je negatief wordt benaderd, ga je er ook naar gedragen.'

Sociaal Werk is Leons derde mbo-opleiding. Eerder startte hij al bij Sport & Beweging en bij Maatschappelijke Zorg. Twee keer ging het mis, de eerste keer omdat de verslaving op de voorgrond stond. Leon: 'Bij Sport & Beweging waren ze superbegripvol. Ze gaven me alle ruimte om weer op de been te komen. Toen ik terugkwam en nog een jaar nabehandeling had, ging ik twee dagen naar school en de andere dagen naar de kliniek. Samen met mensen van school onderzocht ik wat ik verder wilde gaan doen en ik wist al snel dat ik andere jongeren wilde helpen.'

Gedragsformulier

Leon meldde zich aan voor de opleiding

Maatschappelijke Zorg en was naar eigen zegen 'misschien iets te openhartig'. Hij vertelde over zijn opname en hoe hij zijn verslaving te boven was gekomen. 'Toen moest ik een gedragsformulier ondertekenen waarin stond dat opnieuw vervallen in drugsgebruik reden voor verwijdering van de opleiding zou zijn. Ik neem ze dat nog steeds kwalijk: er sprak totaal geen vertrouwen uit. Na twee jaar ben ik gestopt met de opleiding. Er was geen communicatie, ik moest overal zelf achteraan.'

'Ik ben toen gestart in het JIT-traject, Just In Time, voor studenten die tussen wal en schip zijn geraakt, veelal door psychische klachten of verkeerde studiekeuze. Dat heeft enorm geholpen. Samen met de mensen daar heb ik kunnen uitzoeken wat ik nou écht wilde. Zo kwam ik bij Sociaal Werk terecht. Ik heb bij de intake weer mijn verhaal verteld, dit keer op hoofdlijnen. De benadering was totaal anders, ik werd met vertrouwen tegemoet getreden. En nu zit ik dus in het laatste jaar. Ik weet van mezelf dat ik geschikt ben voor het werkveld en heb dat ook al kunnen laten zien. Het diploma noem ik daarom voor de grap een veterstrikdiploma, maar ik wil het wel per se hebben. Ik loop nu stage bij het programma GeestKracht van FNO, waar ik ook in het jongerenpanel, Team GeestKracht, zit. Als ervaringsdeskundige ben ik 16 november aanwezig op de bijeenkomst met Ingrado, OCW en VWS.'

Tips van Leon

Gevraagd naar wat er nodig is om jongeren met psychische en verslavingsproblemen te

ondersteunen, noemt Leon onder meer de beschikbaarheid van trajecten als JIT. 'Met gelijkgestemden, zonder druk en met goede, betrokken ondersteuning kunnen ontdekken wat er nodig is om de volgende stap te kunnen zetten, is onmisbaar', zegt hij. 'Ook empathisch vermogen van de mensen in het onderwijs is heel belangrijk. Het gaat erom dat ze verbinding kunnen maken. En ze moeten vakbekwaam zijn. Daarmee bedoel ik dat ze echt kiezen voor het onderwijs, met passie voor het vak en voor jongeren. Kijk naar het individu in plaats van naar het studentnummer en heb de ballen om van het systeem af te wijken! Misschien zou het zelfs wel goed zijn als onderwijsgeevenden verplichte cursussen volgen over jongeren met mentale problemen. En oh, wat zou het goed zijn als we de invloed van sociale media zouden kunnen terugdringen. Anderen hebben het altijd leuker dan jij, je zit altijd binnen en het is zo enorm verslavend.'

Ingrado

Ingrado zal de komende tijd op verschillende manieren aandacht blijven vragen voor deze doelgroep. Er zal onder meer een koppeling gemaakt worden met de Aanpak Jeugdwerkloosheid om jongeren met psychische kwetsbaarheid te ondersteunen.

Wendy Bruinsma

begeleider Jongerenteam RBL
Gooi en Vechtstreek

'We maken ons zorgen. We zien meer jongeren die somber zijn, bij wie dingen niet lukken, jongeren die afhaken. Ze slapen slecht, zijn angstig, durven steeds minder, ze hebben het gevoel van alles te moeten, maar doen niks. Ze staan stil.'

'Door de wachtlijsten in de ggz zitten jongeren steeds langer in het 'niets'. We proberen een lijntje met hen te houden, zoeken bijvoorbeeld naar een coach via de gemeente. Sommige jongeren zie ik zelf elke week voor een gesprek. Het is belangrijk om contact te houden. We zien ons werk verschuiven van monitoren naar hulpverleners, terwijl we geen hulpverlener zijn. We hebben daar gesprekken over in

het team. We stellen onszelf vragen. Waar ligt de grens, waar houdt ons werk op? Wat kan onze rol zijn? We willen van betekenis zijn, maar ook niet te veel zijn. Er is vaak al zo veel hulp rond een jongere. Het is een zoektocht.'

'Het zou goed zijn als we deze jongeren eerder in het vizier hebben. Psychische problemen zouden dan misschien minder hoeven escaleren. De school kan problemen wellicht eerder signaleren. De jongeren zijn daar het meeste in zicht. Al besef ik dat er al veel taken bij scholen worden neergelegd. Door corona konden jongeren met psychische problemen makkelijker buiten beeld blijven.'

Mohamed Mahmoud

trajectbegeleider Focus, Utrecht

'Sinds corona heeft een groot deel van de jongeren die bij Focus aankloppen, psychische klachten. Ze komen met concrete vragen. Vragen om hulp bij school, werk of schulden, maar steeds vaker merken we dat er andere problemen voorliggend zijn. Voor die tijd was dat ook wel zo, maar dat waren vaak jongeren met heftige problematiek die al onder behandeling waren van de ggz. Nu gaat het om jongeren die depressief zijn geworden, angstklachten hebben ontwikkeld en niet veel meer durven. In de normale situatie is het school die problemen tijdig kan signaleren, dat is tijdens corona helemaal weggefallen. Daardoor konden de problemen oplopen. We zien jongeren echt uitvallen als gevolg van psychische problemen.

'We lopen aan tegen de bureaucratie. De wachtlijsten zijn zo lang en jongeren moeten zo vaak hun verhaal vertellen. Als ze eenmaal op de juiste plek zijn aangekomen, zijn ze vaak zo moe en te-

leurgesteld dat ze geen zin meer hebben om te starten.

'Ondertussen proberen wij de jongeren in beeld te houden. Maatwerk is daarbij belangrijk. We schakelen het buurtteam, scholen en andere noodzakelijke organisaties in en kijken samen wat er kan en nodig is. Het is belangrijk om de lat niet te hoog te leggen, niet te hoge eisen te stellen.'

*'Ondertussen
proberen wij de
jongeren in beeld
te houden'*

Mathilde van der Wel

schoolmaatschappelijk werkster
Grafisch Lyceum Rotterdam

'Aankomende studenten met bijvoorbeeld een angststoornis, adhd of een stoornis in het autistisch spectrum krijgen een gespecialiseerde intake bij een van de schoolmaatschappelijk werkers. Samen met de student onderzoeken we of we kunnen bieden wat hij of zij nodig heeft. We laten jongeren tijdens zo'n intake ook goed rondkijken in de school. Er is veel glas, er zijn veel open ruimtes en dus veel prikkels. Kun je dat aan?

'Dit is de groep kwetsbare studenten die we redelijk goed in beeld hebben. Het is ook de groep die het nu na corona extra zwaar heeft. Voor veel van hen was de rust van het thuisonderwijs heel fijn.

'Dan is er ook een grote groep studenten bij wie de psychische problemen pas tijdens de studie aan het licht komen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om depressieve klachten, angststoornissen, overprikkeling, paniekaanvallen. Veel jongeren hebben een diepgewortelde overtuiging er niet toe te doen. Sociale media spelen daarin een grote rol: "Iedereen is gelukkig, maar ik niet". Dat heeft een enorme impact.

'Soms is een aantal gesprekken voldoende om een student weer op de rit te krijgen. Soms helpt het als wij vanuit het maat-

schappelijk werk de mentor handvatten geven hoe om te gaan met bepaalde problematieken. Soms is er al hulpverlening en kunnen we met de behandelaar een plan maken dat uitvoerbaar is op school. Soms besluiten we, in overleg met RMC of leerplicht, dat een student de opleiding onderbreekt om zodoende aan zijn herstel te kunnen werken. Hij of zij wordt dan tijdelijk uitgeschreven van school en krijgt de tijd en de ruimte om met hulpverlening aan de problemen te werken. Zij kunnen hierna weer terugkomen om hun opleiding te vervolgen.

'De wachtlijsten in de ggz staan enorm in de weg, want er is vaak pas na een jaar plek. Het is niet realistisch een jongere al die tijd alleen maar in de thuissituatie te laten verblijven, zonder dat er sprake is van een concrete dagbesteding. De jongere raakt dan immers zijn ritme volledig kwijt en ook is er dan geen mogelijkheid tot een stapsgewijze opbouw van activiteiten en zodoende toe te werken naar een terugkeer naar school.

'We moeten echt anders gaan nadenken over oplossingen. Dat kan het onderwijs niet alleen, het is een verantwoordelijkheid van de hele samenleving.'

Claire Rellum

RMC-coördinator Noord- en Midden-Drenthe

‘Dat een groeiende groep jongeren kampt met mentale problemen zien we al enkele jaren. Dat is nu nog versterkt door corona. Het sociale leven lag lange tijd stil, stages gingen niet door, bijbanen zijn gestopt, studie bleek moeilijk (online) vol te houden. Bij velen leidde dit tot demotivatie en stagnatie. Problemen als eenzaamheid, somberheid en depressieve klachten staken de kop op.

‘Wat we echt nodig hebben is (kortdurende) psychologische hulp die we snel kunnen inzetten. Nu is dat nog lastig. Jongeren vanaf 18 jaar moeten door de huisarts verwezen worden naar een ggz-aanbieder in het kader van de Zorgverzekeringswet (Zvw). De wachtlijsten in de ggz zijn enorm lang. Voor jongeren van 18- die onder de Jeugdwet vallen kan de gemeente zelf een indicatie afgeven. Voor alle vormen van hulp geldt dat deze losstaat van de problematiek op school, van het feit dat een jongere voortijdig schoolverlater is. Dat zien wij als een gemiste kans. We willen met de hulpverlener informatie kunnen uitwisselen en samenwerken.

‘We starten nu met coronamiddelen een pilot van één jaar waarin we psychologische ondersteuning organiseren als voorliggende voorziening (voorliggend

op de reguliere route via de Zvw). Een psychologenpraktijk krijgt de opdracht met de jongere aan de slag te gaan waarbij schooluitval het vertrekpunt is. Doel van de behandeling is mentale belemmeringen weg te nemen of de jongere handvatten te geven om te werken aan RMC-doelen. Jongeren uit de doelgroep kunnen er binnen twee weken terecht, zonder indicatie en zonder eigen bijdrage.’

Met de pilot hoopt RMC Noord- en Midden-Drenthe ook antwoorden te vinden op vragen als:

- Met welke mentale problemen blijken jongeren vooral te zitten (meer duiding)?
- Bespoedigt snel inzetbare psychologische hulp via deze voorliggende voorziening een succesvol RMC-traject?
- Voorkomt of beperkt deze voorliggende voorziening de instroom in jeugdhulp, Wmo of Zvw?
- Zijn er argumenten en financiële mogelijkheden om de voorliggende voorziening regulier in te bedden?

Programma GeestKracht van FNO

‘Elke jongvolwassene kan zichzelf zijn en ook met een psychische kwetsbaarheid krachtig meedoen in de maatschappij.’ Dit is de droom die het programma GeestKracht van FNO geformuleerd heeft. FNO is het vermogensfonds voor gezondheid, kwaliteit van leven en toekomstperspectief.

GeestKracht richt zich op:

- preventie van psychische problemen;
- beperken van de praktische gevolgen ervan;
- bevorderen van maatschappelijke participatie.

Het programma heeft vier programmalijnen:

- beter toerusten van jongvolwassenen;
- beter toerusten van professionals;
- meer integrale aanpakken en beleid dat schotten overstijgt;

- jongvolwassenen met psychische problemen op de maatschappelijke agenda.

Een panel met ervaringsdeskundigen vormt de basis van het programma: Team GeestKracht. Dit team brengt onder woorden waar jongvolwassenen met een psychische kwetsbaarheid tegenaan lopen. De teamleden denken mee over oplossingen, geven gevraagd en ongevraagd advies, zoeken de media op en behartigen hun belangen bij maatschappelijke organisaties en politiek.

Team GeestKracht heeft afgelopen voorjaar samen met diverse partners een petitie aangeboden aan de Tweede Kamer waarin zij pleiten voor een preventieakkoord mentale gezondheid. De belangrijkste pijlers in dit preventieakkoord zijn:

- Verlaag de drempel om hulp te zoeken met laagdrempelige inloopvoorzieningen;
- Besteed aandacht aan mentale gezondheid in de klas;
- Voorkom psychische klachten op de werkvloer.

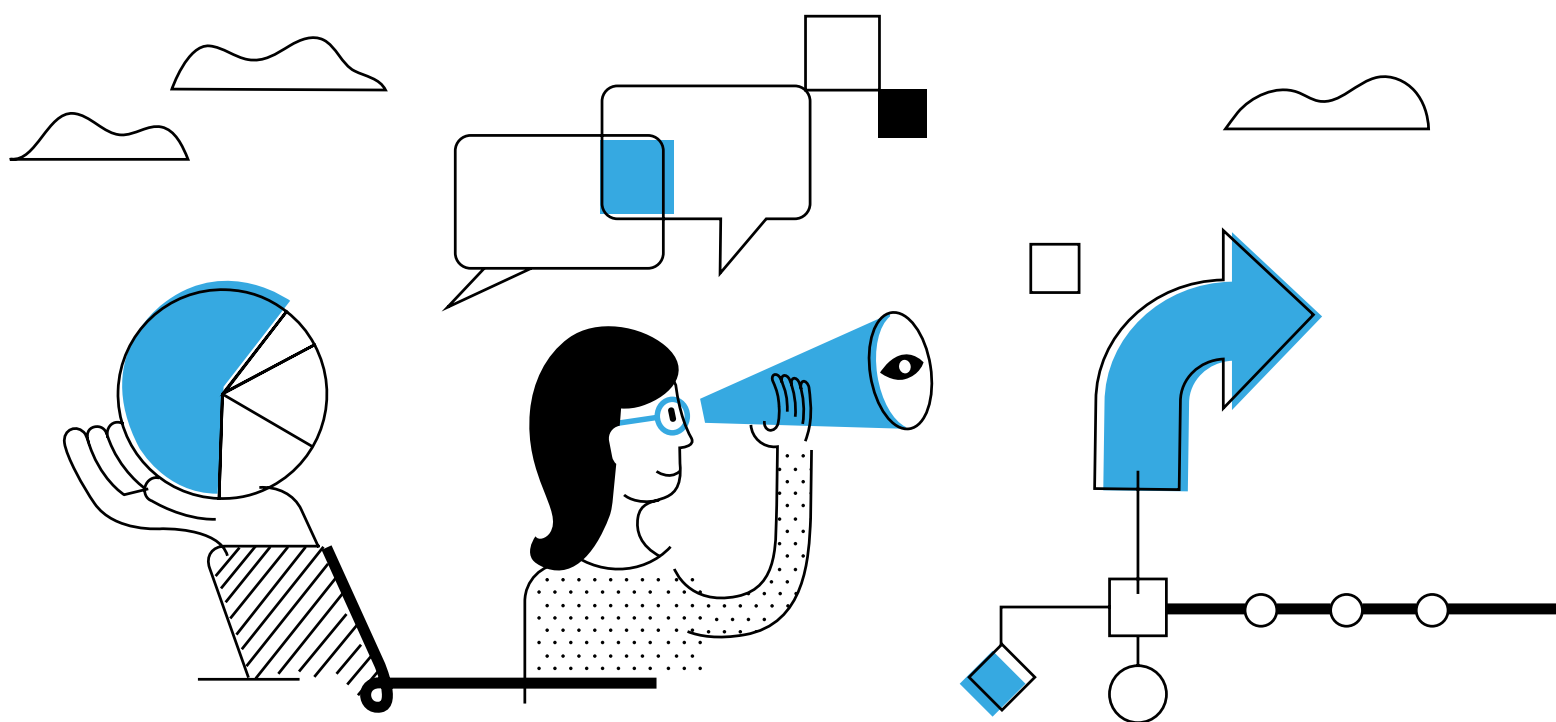
Het programma GeestKracht zet al in op verbeteringen in het onderwijs en de overgang van onderwijs naar werk. Projecten als MIND Young Academy, de GeestKracht-scholen en de Transitieroute verminderen de kans op uitval op school bij een psychische kwetsbaarheid. Daarnaast investeert GeestKracht in laagdrempelige inloopvoorzieningen.

De berekenende spijbelaar

In elk nummer belichten we een of meer onderzoeken. Hierbij fungeert steeds het Rtl-model van Kearney als kapstok. Rtl staat voor Response to Intervention. Het Rtl-model helpt om de aanpak van schoolverzuim inzichtelijk te maken. Het geeft een kader om aanwezigheid op school te bevorderen en het helpt bij de aanpak van verzuim. In deze aflevering zoomen we in op de ‘berekenende spijbelaar’.

Tekst Marga de Weerd, Selma Hulst en René Halberstadt (projectleiders Ingrado)

Illustratie Welmoet de Graaf

In 2015 verscheen het onderzoeksrapport van de vakgroep sociologie van de Vrije Universiteit Brussel getiteld 'Van occasionele tot reguliere spijbelaar: een onderzoek naar het profiel van spijbelaars en de invloed van school en omgeving op spijbelen'. Voor dit Vlaamse onderzoek zijn zowel verzuimregistraties geanalyseerd als vragenlijsten onder scholieren en onder de leiding van scholen uitgezet. De gegevens uit die bronnen worden naast elkaar gelegd en dat levert veel informatie en interessante inzichten over spijbelen op. We zoomen in dit artikel op maar een klein deel van de bevindingen in, namelijk op die over de 'berekende spijbelaar' (in het onderzoek de 'occasionele spijbelaar' genoemd). Wanneer we dat naar de Nederlandse situatie vertalen gaat het om de jongeren die regelmatig spijbelen maar daarbij (net) onder de 16 uur verzuim in vier weken blijven zodat zij niet gemeld worden bij leerplicht. De berekende spijbelaars kunnen zowel mild als zwaar verzuimen.

Uit het zicht

Berekenend spijbelen leidt niet per definitie tot schooluitval constateren de Vlaamse onderzoekers (Keppens, Spruijt en Roggemans). In veel onderzoek naar verzuim wordt alleen gekeken naar jongeren die uitvallen van school. Dat is volgens hen de reden dat het beeld is ontstaan dat verzuim leidt tot schooluitval. De jongeren die regelmatig spijbelen maar uiteindelijk niet uitvallen, blijven daardoor in veel onderzoeken uit het zicht. In Vlaanderen blijkt er een groep scholieren te zijn die wel spijbelt, maar waarvan het spijbelgedrag niet jaar na jaar toeneemt. Opvallend genoeg blijkt er daarnaast een groep jongeren te bestaan die van het ene op het andere moment een langere tijd ongeoorloofd van school wegblijft, zonder voor die tijd te hebben gespijbeld. Spijbelen gaat dus niet altijd van kwaad tot erger en schooluitval kan van het ene op het andere moment ontstaan zonder door 'zo nu en dan verzuim' te zijn voorafgegaan.

Waarom de berekende spijbelaars toch in beeld moeten zijn

Alhoewel geregeld spijbelen lang niet altijd een voorbode van schooluitval is, heeft het wel impact op schoolprestaties, op de klas en op docenten.

Impact op eigen prestaties

Berekende spijbelaars kunnen een groot deel van de schooltijd afwezig zijn zonder op te vallen of in beeld te komen bij leerplicht. Een leerling die gedurende 40 schoolweken 15 uur in 4 weken afwezig is, mist een groot aantal lessen. Dat kan leiden tot

Verdeling in groepen en mogelijke interventies - naar model van Kearney

leerachterstanden. In het Vlaamse onderzoek heeft ongeveer 68 procent van de frequente spijbelaars in het Vlaamse voortgezet onderwijs ten minste één jaar schoolachterstand opgelopen tegenover 23 procent van alle leerlingen in het voortgezet onderwijs.

Impact op de groep

Spijbelaars kunnen impact hebben op niet-spijbelaars (Wilson et al., 2008). Spijbelaars kunnen zelfs rolmodellen worden, zeker als spijbelen als 'stoer' wordt gezien. Leerlingen die regelmatig spijbelen vallen veel meer op dan leerlingen die langdurig spijbelen. De leerlingen die langdurig spijbelen verdwijnen letterlijk uit beeld van hun medeleerlingen. De berekende spijbelaars vallen daarentegen juist op, aangezien ze zowel frequent op school als afwezig zijn.

Impact op docenten

Spijbelaars die regelmatig afwezig zijn, missen instructietijd van docenten en lopen een achterstand op. Het wegwerken van deze achterstand vraagt om meer tijd en aandacht van docenten. Die tijd en aandacht van docenten gaat ten koste van de andere leerlingen in de klas. Dat werkt demoraliserend voor de docenten (Wilson et al., 2008).

Wat kunnen scholen doen?

Gezien de hierboven beschreven effecten hebben scholen er alle belang bij om berekend spijbelen tegen te gaan. De Vlaamse onderzoekers stellen dat in de aanpak van spijbelaars twee zaken centraal moeten staan:

Versterk de binding met school

Evenals in veel andere onderzoeken en in het RtI-model wordt ook in dit onderzoek de binding met de school aangewezen als cruciale factor in het tegengaan van spijbelen. Vooral een autoritatieve schoolstijl is daarin succesvol. Dit is een schoolstijl die ambitie ademt voor leerlingen en waarbij discipline en veel-eisendheid gekoppeld worden aan het open staan voor de leerlingen en hun ervaringen.

Vergroot de kans om betrapt te worden

De kans om betrapt te worden weerhoudt een groot aantal leerlingen ervan om te spijbelen. Die 'pakkans' speelt een veel belangrijkere rol in het spijbelgedrag dan de angst voor de sanctie die op spijbelen staat, zo bleek uit interviews. Het spijbelen moet dus worden opgemerkt en geregistreerd.

Maak een goede analyse van de aanwezigheid van leerlingen

In het verlengde van het vorige punt willen wij daar voor de Nederlandse situatie nog aan toevoegen dat scholen de afwezigheid van leerlingen niet alleen moeten registreren, maar ook analyseren. Op die manier zien scholen welke leerlingen regelmatig afwezig zijn, komen de berekende spijbelaars in beeld en kunnen scholen daarop gaan handelen. Zoals onlangs uit het onderzoek naar geoorloofd en kortdurend ongeoorloofd verzuim is gebleken, is het daarbij van belang om niet alleen naar ongeoorloofde afwezigheid maar ook naar geoorloofde afwezigheid te kijken.

Wat kun je hiermee als leerplichtambtenaar?

Het Vlaamse onderzoek geeft handvatten om het gesprek aan te gaan met scholen. Je kunt laten zien waarom het zo belangrijk is dat scholen verzuim analyseren. En je kunt laten zien dat het aanpakken van en alert zijn op verzuim van belang is voor alle leerlingen dus ook voor de niet-spijbelen leerlingen. Bovendien is de aanpak van verzuim in het belang van de docenten van de school. Niet onbelangrijk in tijden waarin het lerarentekort een groot probleem is. 😊

Onderzoeksrapport

Meer over Kearney

Onderwijs én welzijn
inzichtelijk

Onderwijstaken gaan verder dan het uitvoeren van de wet. De ontwikkeling en het welzijn van alle jongeren staat voorop.

LeerSaam biedt een complete oplossing voor het snel en efficiënt afhandelen van de administratie, begeleiding en regie rond onderwijsprocessen. Het maakt het werk van professionals op het vlak van leerplicht(administratie), RMC en leerlingenvervoer eenvoudig en inzichtelijk. Zo kom je tot structurele oplossingen voor de jongeren binnen de regio.

- Leerplichtadministratie
- Verzuim
- Vrijstellingen en ontheffingen
- Begeleiding RMC en kwetsbare jongeren
- Leerlingenvervoer
- Managementinformatie

De voordelen van LeerSaam

- LeerSaam beschikt over slimme, directe koppelingen met BRP, DUO en Suwinet waardoor gegevens realtime beschikbaar zijn.
- Met 1 druk op de knop de verplichte rapportages voor verantwoording uitdraaien betekent veel tijdswinst.
- Leerlingerverzuim staat vaak niet op zich. LeerSaam creëert overzicht. Zo voorkom je dat trajecten elkaar doorkruisen.

- Wij kunnen LeerSaam snel implementeren. We migreren de omgeving op het moment dat het jouw gemeente uitkomt.

Meer weten?

Neem contact met ons op. Een vrijblijvende demonstratie is ook mogelijk. Of kijk voor meer informatie op onze website.

Dankzij LeerSaam hebben wij meer overzicht gekregen en is ons veel administratie uit handen genomen. Hierdoor hebben wij meer tijd voor onze klanten!

Jaap Zuiderdijn
Leerplichtambtenaar gemeente Urk

Thijs Duysens
leersaam@lostlemon.nl
085 489 8888

www.lostlemon.nl/leersaam

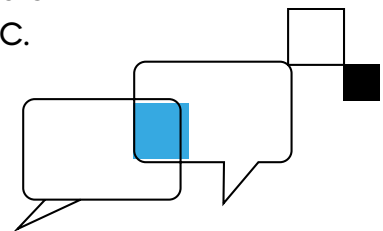
ISO 9001 | ISO 27001 | NEN 7510:2017

Onderzoek in de schijnwerper

In deze rubriek belichten we regelmatig een aantal onderzoeken die van betekenis kunnen zijn voor het werkveld van leerplicht en RMC.

Tekst Marga de Weerd **Illustratie** Welmoet de Graaf

Schoolstress, prestatiedruk, verzuim en uitval

De aanleiding voor het onderzoeksproject Mentaal kapitaal vormde de constatering dat steeds meer jongeren ongezone stress en prestatiedruk ervaren en dat een deel van hen hierdoor (tijdelijk) niet naar school kan. Doel van het onderzoeksproject was om meer inzicht te krijgen in de aard van deze problematiek, de oorzaken en mogelijke oplossingen.

In het onderzoek worden bevindingen uit wetenschappelijke literatuur getoetst aan de ervaringen van de betrokkenen uit de praktijk, waaronder jongeren en leerplichtambtenaren. Daardoor ontstaat een heel goed leesbaar rapport dat laat zien welke beschermende en risicofactoren een rol spelen bij schoolstress, prestatiedruk, schoolverzuim en schooluitval.

Verdubbeling

Het rapport beschrijft bovendien de ontwikkeling van de mate waarin jongeren schoolstress en prestatiedruk ervaren. Het percentage jongeren dat veel druk door schoolwerk ervaart, is tussen 2001 en 2017 verdubbeld. Met name in het voortgezet onderwijs is een zorgwekkende trend zichtbaar: in 2013 ervaaarde 28% van de leerlingen veel stress, in 2017 was dat ruim 35%. Naarmate jongeren ouder zijn ervaren zij meer stress of druk door schoolwerk (van 25% bij 12-jarigen tot 48% bij 16-jarigen). Vwo- en havo-leerlingen ervaren meer druk door schoolwerk (respectievelijk 48 en 41%) dan vmbo-t-leerlingen (34%) die op hun beurt weer meer druk ervaren dan vmbo-leerlingen (22%).

De onderzoekers komen tot de conclusie dat schoolstress en prestatiedruk teruggedrongen moeten worden om het mentaal welbevinden van jongeren te vergroten en een doorgaande (leer)ontwikkeling voor alle jongeren mogelijk te maken. Bovendien moeten jongeren die vastlopen meer passende ondersteuning krijgen. Om dat te realiseren worden zes aanbevelingen geformuleerd die betrekking hebben op het schoolsysteem, op de omgeving van de jongeren en op de jongeren zelf.

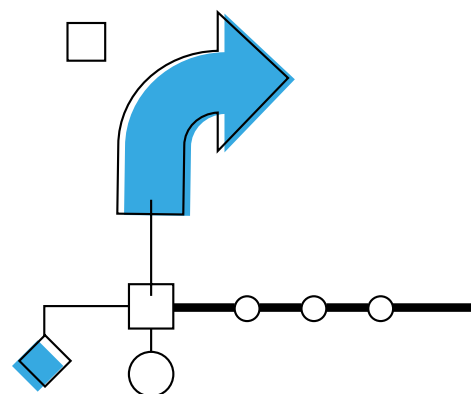
1. Verlaag de focus op cijfers en normeringen en de druk door schoolwerk.
2. Herwaardering van onderwijsniveaus en vaardigheden.
3. Professionalisering van mentorschap en pedagogische kennis van leerkrachten.
4. Investeer in mentaal kapitaal en een veilig schoolklimaat.
5. Bied (toekomst)perspectief.
6. Versterk de samenwerking om een doorgaande leerontwikkeling mogelijk te maken.

In de vier Utrechtse jeugdregio's die bij dit onderzoek betrokken waren, wordt in een vervolgonderzoek nagegaan wat daar al wordt gedaan om het mentaal kapitaal van jongeren te versterken en schoolgerelateerde problematiek terug te dringen en wat daarin de werkzame elementen zijn.

De uitkomsten van het onderzoek Mentaal kapitaal kunnen ook in andere regio's gebruikt worden om het gesprek met elkaar aan te gaan en samen te onderzoeken waar aanknopingspunten liggen om schoolstress, prestatiedruk, schoolverzuim en schooluitval tegen te gaan.

Ook als jij niet degene bent die dat gesprek in de regio aan kan zwengelen is dit onderzoek de moeite van het lezen waard. Laat je inspireren door de ervaringen en opvattingen van je collega's uit het midden van het land.

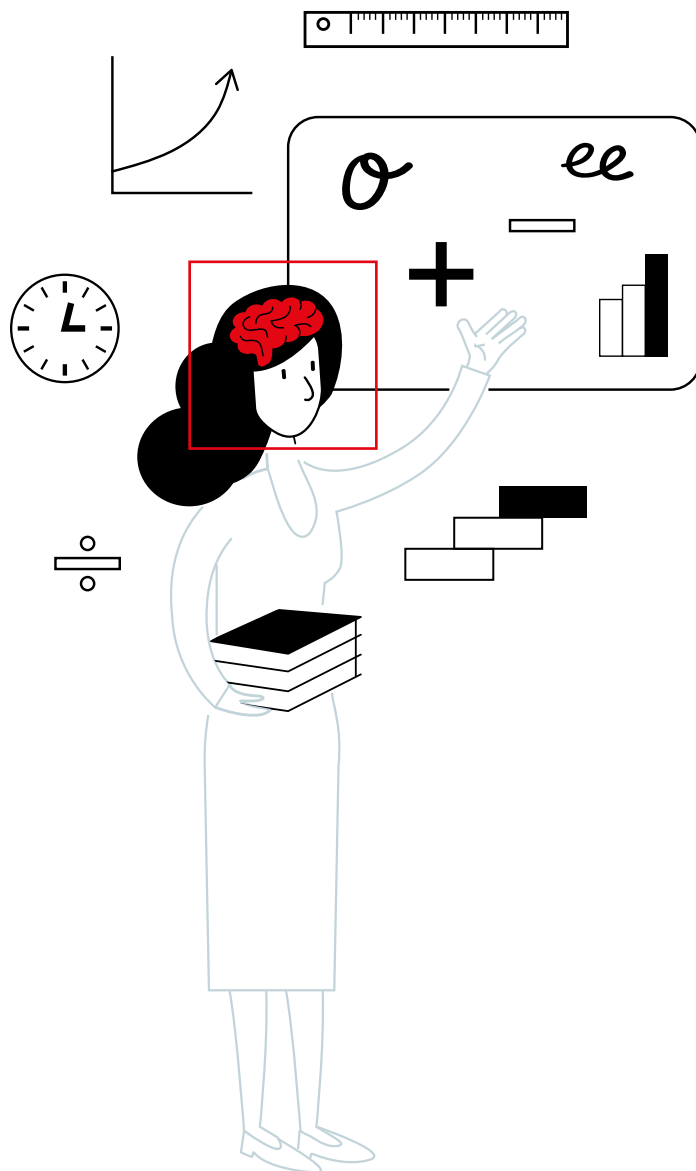
Meer informatie

Recht op onderwijs en ontwikkeling onder druk

Wat is er nodig om het recht op onderwijs en ontwikkeling te waarborgen in tijden van schoolleiders- en lerarentekorten? En hoe krijgen we meer mensen voor de klas? Deze vragen legde Ingrado Magazine voor aan Freddy Weima en Joke Middelbeek. Beiden vanuit verschillende invalshoeken betrokken bij onderwijs en onderwijsontwikkeling. Weima tegenwoordig als voorzitter van de PO-Raad, waar hij afgelopen voorjaar aantrad. Middelbeek nam, na een lange onderwijsloopbaan, kortgeleden afscheid als bestuurder van Stichting Westelijke Tuinsteden, een schoolbestuur met 16 basisscholen in Amsterdam.

Tekst Yolenthe van der Ree Illustratie Welmoet de Graaf

Tweegesprek over het lerarentekort

Maken we op dit moment het recht op onderwijs en ontwikkeling waar?

Weima: 'Het gaat niet goed genoeg en dat moeten we ons enorm aantrekken. Het leraren- en schoolleiderstekort slaat zo sterk om zich heen dat we niet de kwaliteit voor de klas krijgen die we nodig hebben. In verschillende grote steden zijn op dit moment tekorten van rond de vijftien procent. Maar het speelt ook daarbuiten. Ik ben kortgeleden in Zeeland geweest en daar is het net aan gelukt om de teams compleet te krijgen, maar er zijn geen vervangingspools meer.'

Middelbeek: 'We vergeten vaak uit te leggen wat we bedoelen als we het hebben over ontwikkeling van kinderen. Voor mij

betekent het 'menschwording' en dat maken we op dit moment niet waar. Daar is meer voor nodig dan taal en rekenen. Als je in het huidige onderwijs niet goed bent in rekenen en taal, blijft er verdraaid weinig tijd over om te werken aan de persoonsvorming, de socialisatie. Terwijl juist dat vraagt om het aanleren van vaardigheden die niet alle kinderen van huis uit meekrijgen.

'We hebben ergens een keer de verkeerde afslag genomen. Het kind wordt steeds meer gezien als het product dat langs de meetlat gelegd wordt. Door de focus op rekenen en taal is er een enorme druk op het onderwijs komen te liggen, een druk van toetsen en presteren. Het lerarentekort is een symptoom van die druk. Ik zou het

ook leerkrachten gunnen om weer naar het hele kind te kunnen kijken, want daar wordt het vak een stuk leuker van.'

Wat is dan eigenlijk de bedoeling van onderwijs?

Weima: 'Dan kom je op de bekende drieslag "kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming". Het is belangrijk dat een kind de basis voor wat betreft taal en rekenen op orde heeft, daar heb je de rest van je leven profijt van. Maar het is voor de rest van je leven ook belangrijk dat je je persoonlijkheid hebt kunnen ontwikkelen en dat je weet hoe je je kunt verhouden tot andere mensen en andere culturen.'

Middelbeek: 'Wat kinderen dan nodig hebben is 'gezien worden' en 'mogen zijn wie je bent'. Dat betekent dus per definitie niet dat je alleen meetelt als je universitair opgeleid bent. Dat zal iedereen met me eens zijn. Maar ondertussen hebben we ouders geleerd dat het geluk van hun kind afhangt van een zo hoog mogelijke cito-uitslag. En daar zit echt de crux. Als we aan die knop zouden durven draaien, kunnen we het tij keren. Gras gaat niet harder groeien als je eraan trekt, dus laten we dan eens ophouden eraan te trekken. Kinderen hebben tijd nodig om te ontwikkelen.'

'En natuurlijk moet je van alle kinderen hoge verwachtingen hebben, maar die verwachtingen moeten wel bij het kind passen en niet ingegeven zijn door de overtuiging dat de universiteit het hoogste goed is. Dat leidt tot kinderen die denken "Ik doe 'maar' vmbo". De categorale gymnasia en particuliere onderwijsinstellingen schieten als paddenstoelen uit de grond. Dat is het gevolg van dit denken.'

Weima: 'We spreken te vaak over hoger en lager adviseren. Hoe hoger hoe beter. Hoger is algemeen vormend en lager is beroepsvormend. Dat zou veel meer naast elkaar moeten staan. Wij hebben een van de beste stelsels voor beroepsonderwijs in de wereld. Daar zouden we best wat trotser op mogen zijn. Door te blijven praten over hoger en lager dragen we niet bij aan de eigenwaarde van kinderen en 'mogen zijn wie je bent.'

'Laten we vooral doen wat snel gaat'

In welke oplossingsrichting moeten we denken als we het lerarentekort willen oplossen?

Middelbeek: 'Uit nood, we zaten tegen een collectieve burn-out aan, hebben wij in december 2019 onze scholen een week dicht gedaan. Leerkrachten kregen zo de tijd en de rust met elkaar na te denken over oplossingen voor het lerarentekort. Onmiddellijk stonden er partijen op die elke dag 1000 van onze leerlingen opvingen. Dat waren partijen waar we langs heen leefden. Ze waren er wel, maar we zagen ze niet. Het onderwijs had de ramen en deuren dicht.'

'Een van de ideeën die nu op drie scholen gestalte krijgt is dat kinderen er van 8 tot 8 terecht kunnen. Naast de leerkrachten en de kinderopvang zijn het professionals in de wijk die de kinderen begeleiden in hun ontwikkeling. We gaan de dingen in samenhang doen rond dezelfde thema's. De leer-

krachten creëren het onderwijs, ze bepalen de thema's waar het onderwijs aan opgehangen wordt. Zij kijken vervolgens om zich heen welke wijkprofessionals de thema's mee kunnen dragen. Whole child development noemt het Nivoz dit. Deze organisatie gaat samen met de Universiteit Leiden de ontwikkeling in Amsterdam volgen.'

Dat betekent dus de onbevoegden voor de klas waar nu door de minister ruimte voor gemaakt is?

Middelbeek: 'Onze partners noemen we bekwaam. Een gepensioneerde biologie-leraar die met de kinderen de wijk intrekt, heeft weliswaar geen pabo-diploma, maar is wel bekwaam.'

Weima: 'Een onbevoegde docent kan inderdaad heel bekwaam zijn, en een bevoegde docent kan minder bekwaam zijn dan je zou willen. Maar over het algemeen is de kans aanmerkelijk groter dat je een bekwame docent hebt als hij of zij bevoegd is. Ik geloof trouwens wel in het concept van de rijke schooldag waarbinnen onderwijs en kinderopvang zijn geïntegreerd. Kinderen krijgen zo de gelegenheid zich goed te vormen op alle terreinen. Dat gun je alle kinderen.'

Middelbeek: 'Ik ben ook heel erg voor die samenwerking binnen de rijke schooldag. Ik denk alleen ook dat als we ervan uit blijven

gaan dat elke klas een leerkracht heeft, dat we dan voorlopig een lerarentekort zullen hebben. Leerkrachten moeten vooral leerkrachtendingen blijven doen, daar zijn ze ontzettend goed in. Als we methodes volgen zonder strak de handleidingen te volgen, kunnen we tijd en ruimte creëren om ook die menswording tot stand te brengen. Met inzet van professionals uit de wijk. Leerkrachten moeten zichzelf daarin wel weer leren vertrouwen en wij als bestuurders moeten ze dat vertrouwen ook geven. We moeten ruimte geven voor ontwikkeling en niet meteen beginnen te roepen over achterstanden. En natuurlijk moet je monitoren, de kwaliteit moeten we goed in de gaten houden.'

Wat moet er verder gebeuren om meer leraren het onderwijs in de krijgen?

Weima: 'Ik nam deel aan het rondetafelgesprek met de Kamercommissie Onderwijs. Iedereen was het erover eens dat er een lange-termijnaanpak nodig is. Die is er nu niet, we staan pas aan het begin. Er is geen silver bullet, het is een veelkoppig monster zoals Merel van Vroonhoven het noemde in haar rapport. Er zijn wel 20 maatregelen nodig. Het begint met de instroom en de wijze van opleiden, met een veel intensievere samenwerking tussen scholen en opleidingen. Daarnaast moet het behoud van zittend personeel

een speerpunt worden. En uiteraard moet de loonkloof tussen primair en voortgezet onderwijs gedicht worden.

'Veel nadruk leggen we ook op de noodzaak van meer samenwerking op alle niveaus. Er wordt in de praktijk hier en daar geconcurrerd om leraren. Het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) heeft

dat nog eens versterkt omdat scholen in randgemeenten leraren konden wegkopen uit de binnensteden waar de tekorten sowieso al zo groot waren. Intensievere samenwerking tussen scholen en schoolbesturen kan dit voorkomen. Samenwerking ook op landelijk niveau. We hebben kunnen lezen wat er gebeurde rond het NPO. De ministeries van OCW en Financiën die de strijd met elkaar aangingen over de duur van het programma. Dat heeft er uiteindelijk toe geleid dat het programma maar twee jaar duurt. Iets wat echt problematisch is, volgens vrijwel iedereen. Als er vanuit een gemeenschappelijke visie was geredeneerd, zou dit niet gebeurd zijn.'

Middelbeek: 'We kunnen in de opleidingen ook veel meer kijken naar de competenties die mensen al meenemen als zij starten. De vraag moet zijn "Wat heeft hij of zij nog nodig om een goede leerkracht te worden?", in plaats van iedereen hetzelfde curriculum te laten doorlopen. Ik zou ook een knip willen maken tussen het jonge kind en het oudere kind. Laat mensen kiezen voor de leeftijdsgroep waar zij

'Ook de salarissen moeten structureel omhoog'

'Het lerarentekort is een veelkoppig monster. Er zijn wel 20 maatregelen nodig'

affiniteit mee hebben. Als je het vak helemaal onder knie hebt, kun je altijd nog switchen van onder- naar bovenbouw of andersom.'

Weima: 'In een eerdere baan heb ik dit zelfs bepleit in een project om meer jongens voor de klas te krijgen. Ik vraag me wel af of je dat als structuurwijziging moet doorvoeren in heel pabo-land. Of zou je deze opleidingsmogelijkheid moeten aanbieden als een van de vormen van flexibilisering? Ik denk dat als we voor het laatste zouden kiezen, het sneller praktijk kan zijn.'

Middelbeek: 'Laten we vooral doen wat snel gaat.'

De huidige situatie is dat veel zij-instromers al snel weer vertrekken uit het onderwijs. Hoe houd je ze vast?

Middelbeek: 'We proberen de oplossingen nog steeds binnen het systeem te vinden en ik geloof echt dat dat niet meer kan. Ik gebruik altijd de beeldspraak van de gekookte kikker. We hebben het onderwijs zo ingericht dat de mensen die er werken in een pan met water zitten die langzaam aan de kook is geraakt. Zij zijn de gekookte kikkers. Nieuwe leerkrachten die er nu inspringen, komen in dat kokende water terecht en springen er net zo hard weer uit. Ze hadden een bijdrage willen leveren aan de ontwikkeling van kinderen en zijn in de praktijk vaak iets anders aan het doen.'

'Vraag aan leerkrachten wat zij nodig hebben, hoe de onderwijskwaliteit zo hoog mogelijk kan blijven ondanks het feit dat er te weinig mensen zijn. Toen wij de scholen van Westelijke Tuinsteden voor een week sloten en leerkrachten aan de slag gingen met deze vragen, openden zich mooie perspectieven. Ramen en deuren gingen open, de maatschappij is de school ingekomen en onderwijs en ontwikkeling zijn een meer gezamenlijke opdracht geworden. Er is veel meer

bewustwording over wat er aan de hand is en wat ieders bijdrage kon zijn. Laten we daar gebruik van maken. Je zult zien dat het onderwijs er niet alleen beter, maar ook aantrekkelijker van wordt. En ja, ook de salarissen moeten structureel omhoog.'

Weima: 'Ik denk dat we ook moeten kijken naar hoe taken verdeeld kunnen worden, hoe werkdruk verlicht en talenten meer benut kunnen worden. De website samenslimmerpo.nl is een initiatief van de PO-Raad en wil hier een bijdrage aan leveren. De site biedt kennis, ervaringen en tools om het onderwijs slimmer te organiseren. Hij wordt nu al druk bezocht en zal de komende tijd verder gevuld worden.'

Wat zou de overheid moeten doen?

Weima: 'Ik ben heel blij met de extra 500 miljoen euro die structureel beschikbaar komt voor het onderwijs. Dat zegt wel iets over de gegroeide waardering voor het vak en over het gevoel van urgentie. Buitengewoon ongelukkig ben ik met de manier waarop het NPO is ingezet. We hebben behoefte aan een nationaal programma onderwijs, maar dan ook echt een nationaal programma. Dat is een programma van de sector en de overheid samen en niet van de overheid alleen. Een nationaal programma kan per definitie niet voor twee jaar zijn, uitgesloten. Je hebt minstens een 10-jarig perspectief nodig. Ik hoop dat we het via het nieuwe Regeerakkoord nog kunnen omzetten in een duurzaam programma waar de sector echt in participeert.'

'Laten we echt goed in gesprek komen met de Rijksoverheid om een gezamenlijke aanpak te ontwikkelen. Laten we de verbinding zoeken. De PO-Raad kan en zal ook nog beter de samenwerking tussen scholen stimuleren en faciliteren. De website samenslimmerpo.nl is een voorbeeld en een mooie start.' 🍷

Meer informatie

poraad.nl
samenslimmerpo.nl
latenwedoenwatdebedoelingis.nl

NPO-gelden
**Onderwijs
kinderopvang +
=GO!**

Donderdagmiddag half vier. Een trotse Chantal Oude Elferink, directeur van Archipelschool Het Element in de Middelburgse wijk Dauwendaele, leidt ons rond in haar gebouw. Vanmiddag zijn leerlingen na schooltijd bezig met het programma 'Go!' - de letters van 'Go!' staan voor Groei en Ontwikkeling. Leerlingen volgen na schooltijd kosteloos verschillende activiteiten. Zo kunnen zij hun talenten ontwikkelen en vaardigheden oefenen waarin ze tijdens de twee corona-lockdowns achterop zijn geraakt.

Tekst Anneke Flikweert

Bijzonder is dat Het Element Go!, zoals het programma voluit heet, voortkwam uit samenwerking tussen Kinderopvang Walcheren (KOW) en de basisschool. Om de ontwikkeling van de kinderen een boost te geven ontwikkelde Annemiek Koppejan, bestuurder van KOW, samen met directeur Oude Elferink en het team van de school een plan voor de besteding van de NPO-gelden (Nationaal Programma Onderwijs). De samenwerking is erop gericht kinderen een goede, veilige plek te geven waar ze zich optimaal kunnen ontwikkelen. Alle kinderen zijn graag op school en het verbaast beide dames dan ook niet dat 98 procent van de leerlingen zich aanmeldde voor Het Element 'Go!'.

Inspelen op interesses

In de gymzaal krijgt een groepje leerlingen uit de bovenbouw les van muziekdocent Chris Smith van Kunsteducatie Walcheren. De vorige les waren ze bezig met trommelen en deze les gaan ze rappen. Die vraag kwam uit de leerlingen zelf, vertelt Chris. Hij vindt het belangrijk op hun interesses in te spelen. 'Welk geluid maken we? Toink!' De acht leerlingen slaan aan het rijmen. Plank - stank - braam - raam - banaan. Maar rijmt 'banaan' eigenlijk wel op 'raam'? De kinderen maken rijtjes woorden, die ze samen voorlezen.

'Zo gaat dat dus', legt docent Smith uit. 'En als je dit op een beat doet, wordt het een rap.' Geïntrigeerd kijken de kinderen hoe de pedaaltjes werken die hij meegenomen heeft. 'Daar kun je allemaal muziekjes inzetten. Luister maar: deze beat heb ik

zelf gemaakt.' De kinderen gaan staan en scanderen hun zelfverzonnen rijmwoorden met de beat mee, compleet met bijbehorende gebaren: van plank naar deodorant rappen ze. 'Dit was de leukste les van vandaag', verzucht een jongetje.

Dit was de leukste les van vandaag

Goed omgaan met elkaar

Even later vertrekken deze leerlingen naar het schoolplein, waar ze lekker gaan bewegen met Skills4Life. 'Het is gedragsmatig best een uitdagende groep', vertelt Oude Elferink, 'en het is een verrijking dat ze in deze kleinere samenstelling met maar acht kinderen aan de slag kunnen.' De activiteiten van 'Go!' zijn gericht op meer dan alleen bewegen of kennis uitbreiden. Dat is direct te merken bij de sportactiviteiten op het schoolplein. 'In je eentje kun je niet winnen', vertelt coach Romeo Goelaman van Skills4Life aan de kinderen. 'Is dat alleen als je aan het spelen bent? Nee: dat geldt voor heel veel dingen. Je hebt de ander nodig.' Pedagogisch medewerkster Deborah Lavooij observeert ondertussen de kinderen. Eén meisje vond het rappen net heel spannend, maar voetballen kan ze als de

beste. Lavooij: 'Het is heerlijk om met de kinderen naar buiten te gaan en te bewegen. In deze andere samenstelling van de groep komen ze ook anders tot hun recht.'

Kansengelijkheid

De Middelburgse wijk Dauwendaele is een typische jaren '70 en '80-wijk, waarin mensen met verschillende culturele achtergronden wonen. Er is veel sociale woningbouw en het gemiddelde inkomen ligt laag. Directeur Oude Elferink werkt op Het Element sinds juni 2020. 'Het is een school waar nog veel winst te behalen valt op het gebied van kansengelijkheid. Het maakt wel degelijk uit waar je wiegje staat. De invloed van thuis is groot. Hier op school krijgen ze onderwijs, maar er zit een heel systeem omheen. Het is belangrijk prikkels van buitenaf zoveel mogelijk buiten te laten. School moet een veilige plek zijn waar kinderen zich prettig voelen. Corona had veel invloed op de levens van de kinderen. Het was geen fijne tijd, ze raakten in een isolement.'

Samen met Koppejan van Kinderopvang Walcheren, brainstormde Oude Elferink begin 2021 over een manier om de kinderen meer kansen te bieden en de gevolgen van corona op te vangen. De contacten waren er al, want in het gebouw van Het Element draait al langer een peutergroep van Kinderopvang Walcheren. In een aantal gesprekken, ook met het team, verkenden ze de verschillende mogelijkheden en bespraken ze welke pedagogische medewerkers bij Het Element 'Go!' zouden passen. Een aantal medewerkers werd speciaal

geworven. Het moest passen; leerkrachten en pedagogisch medewerkers zullen één hecht team vormen.

Koppejan: 'We gingen actief op zoek naar mbo+-geschoolde pedagogisch medewerkers, zodat ze een goede sparringpartner konden zijn voor de leerkrachten. Ze moesten flexibel zijn, goed kunnen observeren en graag samenwerken. Leerkracht en pedagogisch medewerker werken met dezelfde kinderen in verschillende situaties en vanuit verschillend perspectief. Zo halen ze samen het beste uit ieder kind. Voor de medewerkers van de buitenschoolse opvang is dit een mooie kans om zich op een andere manier te ontwikkelen.' Oude Elferink: 'We willen in het programma toe naar een cyclisch proces: we observeren hoe kinderen zich ontwikkelen en sluiten daar vervolgens bij aan met het aanbod.'

Verschillende activiteiten en plannen

Dankzij een breed aanbod kan ieder kind zijn of haar talenten ontdekken binnen het programma Go!. Koppejan en Oude Elferink vroegen Cultuurkwadraat erbij, de organisatie die ruime ervaring heeft met cultuureducatie en Kunsteducatie Walcheren sluit met haar aanbod aan bij de inhoudslijnen en thema's onder schooltijd. Skills4Life biedt een programma aan waarin het draait om de fysieke én sociale ontwikkeling van kinderen. Ook zijn er sport- en spelactiviteiten verzorgd door de sportcoaches van Sportbuurtwerk Middelburg. En dat is nog lang niet alles; er zijn plannen voor uitbreiding met activiteiten rond natuur en techniek. Een plukbos hoort tot de mogelijkheden; daarvoor is een plek dicht in de buurt. Er is contact met een kok van KinderResto

'School moet een veilige plek zijn waar kinderen zich prettig voelen'

Van Harte. Hij kookte met kinderen van groep 5 een heerlijke vegetarische pasta: voor herhaling vatbaar. Ook zou dans een mooie aanvulling op het programma zijn, denken Oude Elferink en Koppejan. Voor de langere termijn dromen zij van een prachtig nieuw gebouw. 'Met handige lokalen en ruime gangen, waarin leerlingen de hele dag kunnen doorbrengen. Het zou mooi zijn als kinderen van 7.30 tot 17.00 uur op school kunnen zijn en dan verschillende blokken kunnen kiezen', brainstormen de twee. 'Samen ontbijten en samen eten is ook een mogelijkheid waar sommige kinderen wel bij zouden varen', denkt Koppejan. 'Dan weet je dat dát in elk geval goed zit.'

NPO-gelden en de toekomst

'Go!' wordt gefinancierd met gelden van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO), die de overheid in de komende twee jaar in het onderwijs investeert om leerlingen bij te spijkeren en vooruit te helpen. Dat leerlingen tijdens de twee lockdowns niet naar school konden, heeft nog steeds zijn weerslag en zeker op de kinderen die naar Het Element gaan. Hoe het na die twee jaar

verder moet met Het Element 'Go!' is nog de vraag. De gemeente Middelburg is in elk geval heel trots op dit project, weten Koppejan en Oude Elferink. 'Wethouder Chris Dekker deed niet voor niets de aftrap, op 1 oktober. Hij kondigde aan dat hij graag nog een keer terugkomt; hij wil het programma in vol bedrijf zien. Wat de financiering in de toekomst betreft staat er landelijk nog van alles te gebeuren op het gebied van kinderopvang. Dat zou hier natuurlijk ook een uitgelezen kans kunnen bieden voor voortzetting van dit project.' 🍷

Het Nationaal Programma Onderwijs

Wethouder Dekker opende samen met de kinderen Het Element GO!

Jongerenpunt070

Jongeren tot 27 jaar die om wat voor reden dan ook er niet in slagen een zelfstandig bestaan op te bouwen, kunnen in Den Haag terecht bij Jongerenpunt070. In deze integrale voorziening werken verschillende disciplines, onder regie van een casemanager, samen aan het wegnemen van obstakels. Ook in andere steden bestaan Jongerenpunten of -loketten.

Tekst Susan de Boer

Toen Alicia (17 jaar) vorig jaar vastliep op haar middelbare school (in haar geval het Flexcollege, een bovenschoolse onderwijsvoorziening van het samenwerkingsverband Zuid-Holland West) had ze weliswaar niveau 1 afgerond, maar geen helder idee hoe het nu verder moest. 'Ik woonde op kamers bij Jeugdformaat (een instelling voor jeugdhulp in regio Haaglanden, red.). Ik had wel een beetje rondgekeken, en ik kreeg

ook wel advies van Jeugdformaat en het Flexcollege, maar het lukte niet zo goed om iets te vinden wat ik kon gaan doen.'

De ambulante begeleider van het Flexcollege meldde Alicia aan bij Jongerenpunt070 en zo kwam Alicia in contact met vsv-casemanager Fleur Brant. 'Alicia had op dat moment nog geen startkwalificatie', zegt Brant. 'In het kennismakingsge-

sprek vertelde ze dat ze iets met rechten wilde doen. Dus zijn we gaan kijken welke opleiding daarbij past.' Jeugdformaat gaf aan dat Alicia waarschijnlijk meer in haar mars had dan niveau 1 en ook meer dan niveau 2. 'Daarom hebben we Alicia een niveautoets laten doen', vertelt Soumaya Barkouh, ook verbonden aan Jongerenpunt070. Barkouh is accountmanager en leerwerkmakelaar. Zij zoekt passende

'We besteden veel tijd aan het zoeken naar opleiding en werk, het is altijd maatwerk'

leerwerkplekken voor jongeren die een bbl-opleiding willen volgen. De toets wees uit dat Alicia niveau 3 prima aan zou kunnen. Maar helaas: de opleiding die haar aansprak bleek niet meer te bestaan. Uiteindelijk kon Alicia bij ROC Mondriaan in Delft de opleiding Juridisch-administratief dienstverlener volgen – op niveau 4. 'Ik heb enorm getwijfeld over de opleiding', zegt Alicia. 'Ik had ook in therapie kunnen gaan.' Maar ze koos uiteindelijk toch voor de opleiding. Sinds september is ze aan de slag als office-assistent bij het kantoor van D66 in Den Haag. 'Daar werk ik als recepti-oniste, en één keer in de week ga ik in Delft naar school. Maar dat is niet mijn favoriete bezigheid.'

Maatwerk

'Het was een hele zoektocht, via niveau 2 en 3 en dan uitkomen op 4', zegt Brant. 'Vanaf januari was Alicia bij ons in beeld. Soms verloor ze de motivatie, doordat er veel op haar afkwam. Zoals verhuizen en gebeurtenissen uit het verleden die opspeelden. Barkouh vult aan: 'We zijn met de jongeren vooral inhoudelijk bezig. We besteden veel tijd aan het zoeken naar opleiding en werk, het is altijd maatwerk. Wat wil de jongere zelf, wat zijn haar of zijn ideeën, wanneer werkt het en wanneer niet? Jongeren aan het begin van hun loopbaan hebben het gevoel dat ze een keuze maken voor de rest van hun leven. Wij zeggen: kies voor wat je nú leuk vindt, waar je de komende jaren wel in wil werken. De kracht van Jongerenpunt070 is: we geven niet op. En we bieden nazorg, we laten Alicia niet los voordat ze echt zelfstandig verder kan. Want het spannendste komt nu: het volhouden.'

Integraal

Jongerenpunt070 is er voor jongeren van 18 tot 27 jaar. Er is een groot aantal disciplines en partners betrokken: de

afdeling Voortijdig Schoolverlaten, Den Haag Werkt, waar burgers naar een baan worden begeleid, Participatie en Jongeren, voor jongeren die zeer veel hulp nodig hebben en voor wie vrijwilligerswerk vaak het maximaal haalbare is, Geldzaken, om de schuldenproblematiek te kunnen aanpakken, Sociaal Casemanagement voor acute opvang, en ROC Mondriaan, waar loopbaanadviseurs jongeren op weg kunnen helpen. 'Dat is een hele lijst en dat maakt het sterk', zegt Edwin van Koeverden, kwaliteitsmedewerker voor Jongerenpunt070. 'Zo kunnen we snel schakelen en flexibel inspelen op de ondersteuningsbehoefte. Jongeren hebben op allerlei terreinen ondersteuning nodig: bij schulden, huisvesting, opleiding. Soms zitten ze nog op school, maar dreigen ze uit te vallen, regelmatig is er ook een uitkeringsbehoefte. Er is vaak sprake van multiproblematiek. We proberen ze naar een opleiding te krijgen, maar we bepalen niet voor de jongere wat het pad is.' In Den Haag zijn er jaarlijks ongeveer 5.000 verzuimers, voortijdig schoolverlaters en andere aanmeldingen. 'Die benaderen wij actief vanuit RMC. Daarnaast zijn er jongeren die een uitkering hebben aangevraagd. Als zij nog geen startkwalificatie hebben, worden ze bij ons gemeld. Ook lopen jongeren zelf binnen, als ze hulp nodig hebben, of ze komen via ketenpartners als de wijkagent.'

Jongerenpunt070 heeft in drie stadsdelen een kantoor, en in wijkcentra en buurthuizen bevinden zich kleinere dependances. Laagdrempeligheid is een sleutelwoord: zo zit Jongerenpunt070 van stadsdeel Escamp, waar Alicia geholpen wordt, in het winkelcentrum aan de Leyweg tegenover een winkel met sportartikelen. 'Jongeren kunnen hier makkelijk binnenlopen', zegt Ansel van Haaften, teammanager Voortijdig Schoolverlaten en hoofd van de vestiging. 'We willen het nog een beetje anders

inrichten, meer als een huiskamer.' Na een screening door de casemanager krijgen jongeren een 'regiehouder' toegewezen, meestal degene met wie ze het eerste gesprek hebben gevoerd. 'Toen ik zelf nog casemanager was, werkte ik vanuit het stadhuis in het centrum. We nodigden jongeren schriftelijk uit om bij ons op gesprek te komen. Weinig jongeren gaven daar gehoor aan, die drempel lag veel te hoog', herinnert Van Koeverden zich.

Motiveren

Jongerenpunt070 streeft ernaar een jongere binnen twaalf maanden op de rails te krijgen. Dat lukt in zo'n zestig procent van de gevallen. 'We werken aan zelfredzaamheid', zegt Van Haaften. 'Als ze op een gegeven moment toch die baan weer kwijt raken, dan moeten ze in staat zijn om zelf weer een nieuwe baan te vinden.' Naast laagdrempeligheid zijn flexibiliteit en contextgericht werken sleutelbegrippen bij Jongerenpunt070. 'Met corona zagen we dat het aantal uitkeringen steeg, en dat jongeren het moeilijk vonden om digitaal aangehaakt te blijven bij school. Daar spelen we op in, bijvoorbeeld door te zorgen voor laptops.' Vanuit het rijk zijn er verschillende gelden vrijgemaakt om jongeren weer perspectief te bieden. 'Er zijn nieuwe en nog nauwere samenwerkingen ontstaan met welzijnspartners om jongeren te ondersteunen', zegt Van Haaften. 'Ook jongeren buiten beeld, van wie we een adres hebben en verder niets, proberen we te bereiken. Als ze contact afwijzen, proberen we het na een half jaar nog eens. Het is afhankelijk van de situatie van jongeren of een traject slaagt, maar het is even belangrijk dat wij de jongeren blijven motiveren.' 🍷

'Het spannendste komt nu: volhouden'

Tot slot

Deze rubriek biedt ruimte voor ontwikkelingen bij Ingrado en in het werkveld, voor nieuws uit de regio's en van samenwerkingspartners, voor dat wat opvalt of in het oog springt.... Heb je een bijdrage? Laat dat weten aan de redactie via info@ingrado.nl.

Hé hallo, hoe is het met jou?

Eind september kon er eindelijk weer een beperkt aantal leden aanwezig zijn bij de Algemene Vergadering van Ingrado in Amersfoort. Het was fijn elkaar weer een in levende lijve te ontmoeten. Ingrado vroeg een aantal aanwezigen naar hun belangrijkste inzicht van de coronaperiode.

Saskia Boldewijn

leerplichtconsulent RBL Utrecht Noordwest

'De kinderen die moeite hadden om te leren op school deden het met het thuisonderwijs ineens wel heel goed. Ik hoop dat de scholen hier veel van geleerd hebben en het in de toekomst beter faciliteren. Er zijn kinderen die het op een andere manier blijkbaar wel voor elkaar krijgen.'

Carry Roozmond

bestuurder Ingrado

'Ik heb geleerd dat het ook goed mogelijk is om elkaar aandacht te geven als je elkaar niet fysiek ontmoet. Dat we toch contact kunnen maken en verbinding kunnen houden. Er zijn meer mogelijkheden om samen hand in hand sterk te staan voor de bescherming van het recht op onderwijs en ontwikkeling.'

Cerie de Roos

casemanager vsv, gemeente Rijswijk

'Ik heb gemerkt dat non-verbale communicatie voor mij essentieel is om een gesprek te kunnen voeren, om goed te kunnen kijken wat er echt met iemand aan de hand is.'

Miranda Bijker

RMC-coördinator gemeente Súdwest-Fryslân

'In mijn optiek zijn er twee groepen jongeren. De ene groep is luid en de andere groep is introvert. Vooral meisjes zijn introvert. Ik heb gemerkt dat vooral zij goed gedijen bij het online volgen van lessen.'

Cecilia Ampa

leerplichtondersteuner gemeente Diemen

'Ik heb deze coronaperiode geleerd dat het leven heel vergankelijk is. Daarom is het voor mij belangrijk om keuzes te maken die bij mij passen.'

Naomie Kampinga

leerplichtambtenaar gemeente Westerveld

'De fysieke connectie is zo belangrijk, elkaar zien en even aanraken, dat wil ik graag vasthouden.'

Martijn Reijenga

leerplichtconsulent gemeente Tilburg

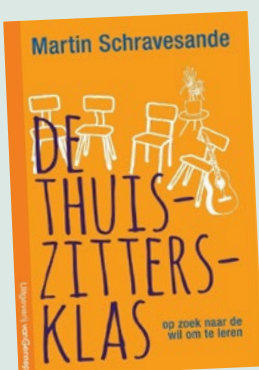
'Achter elke thuiszitter of thuisblijver zit een verhaal, probeer aan te kloppen en sta open voor het contact, dan hoor je het verhaal.'

Gerda Fledderus

jongerencoach gemeente Zutphen

'De onverwachte deurbezoeken kunnen zo effectief zijn. Die wil ik graag vasthouden.'

Onlangs verscheen het boek 'De thuiszitterklas' geschreven door Martin Schraivesande. Hij beschrijft in zijn boek het experiment dat hij deed om thuiszitters weer tot leren te laten komen.

'In Nederland zijn er zo'n 12.000 thuiszitters, leerplichtige kinderen die niet naar school gaan. Ze zijn vanwege hun gedrag, traumatische ervaringen, beperkingen, stoornissen of thuissituatie vastgelopen in het reguliere onderwijs. Vaak ontvangen ze zorg van therapeuten, coaches, jeudzorgmedewerkers of andere hulpverleners. Die zorg is vaak niet afdoende om deze kinderen weer structureel naar school te laten gaan.'

Speciaal voor een aantal van deze thuiszitters begon Martin Schraivesande een experiment. Kon er een onderwijsvorm worden gevonden waarbij zij weer tot leren komen? Ervaring in het speciaal onderwijs had Schraivesande niet; en precies dat bleek een voordeel. Op onorthodoxe wijze richtte hij zijn klas met thuiszitters in. Zou hij de vastgelopen wil van zijn leerlin-

gen weer op gang kunnen brengen? In dit boek doet hij verslag van zijn ervaringen.

Ingrado is altijd geïnteresseerd in ontwikkelingen om thuiszitten te voorkomen, we publiceren daar ook geregeld over in onze nieuwsbrief en Ingrado Magazine. Vanwege de aangescherpte coronamaatregelen was het helaas niet mogelijk dat

Schraivesande het eerste exemplaar van zijn boek overhandigde aan Carry Roozmond. Maar we kunnen dankzij uitgeverij Van Genneep 10 boeken beschikbaar stellen. Heb je een goed idee of voorbeeld over dit thema, mail het naar info@ingrado.nl en je krijgt een exemplaar van het boek van Martin Schraivesande.

Het boek is te bestellen via: vannenneep-boeken.nl/product/de-thuiszittersklas

**Samen werken
aan verbinding.**
Door onze jongeren!

Ingrado